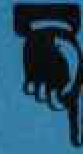
SAYI : 641
1 EKİM 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

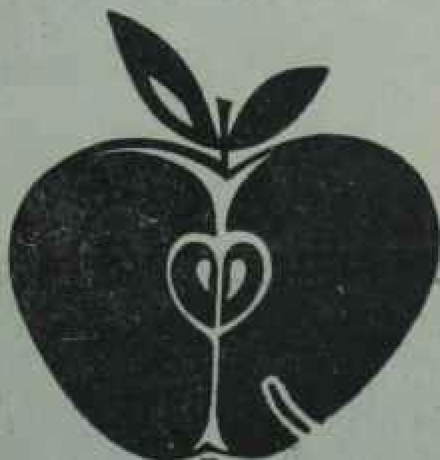
HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

AP

nin umacısı DANIŞTAY

sizi kemiren sıkıntıdan kurtulabilirsiniz

zamanında Ziraat Bankasına yatırdığınız tasarruflarınız size senelerdir özlediğiniz refah günlerini temin edecektir.

HER YERDE
HER ZAMAN

T.C. ZİRAAT BANKASI

Cilt: XXXVII **Yıl:** 13 Sayı: 641

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüsbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat Özön — DÜNYADA: T. Kemal — SPOR: Cemal Saltık — İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — TİYATRO: Naciye Fevzi

İstihbarat Tel: 107382

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt ermiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası Ankara

BASILDIĞI TARİH

28.9.1966

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

RÜZGARLI SOK. No : 15
ANKARA TEL :11 8992

Kendi Aramızda

Danıştayın AKİS'in kapak konusu olarak seçilmesi yeni değildir. Bundan iki-üç hafta kadar önce, A.P. İktidarının umacısı haline gelen bu önemli kurumu ele almağa karar vermiştik. Ne var ki, bir sıra önemli olaylar meselâ Gürselin ölümü gibi, hazırladığımız kapak kompozisyonunu kullanmamızı geciktirdi.

Danıştay yazısını yazmakla görevlendirdiğimiz Teoman Erel, geçtiğimiz haftanın sonunda Danıştaya gitti. Danıştayın savaşçı ve devrimci bir daire başkanı olan Hikmet Kümbetlioğlu ile konuştu. Kümbetli-Oğlu, AKİS'çiye elinden gelen bütün yardımı yaptı ve gerek Danıştayın çalışmasını, gerekse A.P. İktidarının Danıştay karşısındaki tutum ve davranışını büyük bir açık kalplilikle anlattı. Kümbetlioğlu bu arada bir ricada bulundu: Özel olarak anlattıklarının -taşıdığı sıfat icabı şimdilik yazılmaması.

Erel, Kümbetlioğluna sözverdi ve Pazartesi günü tekrar görüşmek üzere ayrıldılar.

Pazartesi günü Hikmet Kümbetlioğlunu makamında bulmak mümkün olmadı. Çünkü, gece vakti gelen bir kalp krizi, onu hem Danıştay Sekizinci Dairenin başından, hem de dostlarından ebediyen ayırmıştı. Teoman Erelin yazısı, Kümbetlioğlunun toprağa verildiği Salı günü tamamlandı.

Gelecek haftadan itibaren, bütün okuyucularımızın merakla bekledikleri yazı serimize başlıyoruz. "İsmet Paşayla 10 Yıl'ın üçüncü kısmı olan bu seri 1960 -1961 devresini kapsayacak ve İsmet Paşanın MBK idaresiyle ilişkilerini anlatacaktır. Metin Toker ilk yazıyı hazırlamış ve dizilmek üzere matbaaya vermiştir. Siyasi tarihimizin 27 Mayıs Devriminden sonrasına rastlayan bu devresi pek çok esrarlı olayla dolu bulunmaktadır. Metin Toker bu esrarlı devreyi, belgeler de yayınlamak suretiyle, AKİS okuyucularına sunmağa başlıyacaktır.

AKİS'in 642. sayısı bu bakımdan büyük bir titizlikle hazırlanmıştır.

Bu arada, havilerimize bir ricamı tekrarlıyacağım: "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın üçüncü kısmının yayınlanmağa başlamasıyla kendilerine talepler artacaktır. Bu taleplerin bize tezelden bildirilmesinde, tirajımızı talebe göre ayarlamak bakımından, fayda vardır. Çünkü hiç bir AKİS okuyucusunun AKİS'siz kalmasına gönlümüz razı değildir.

Saygılarımla

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXVII Sayı : 641 1 Ekim 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Ordu

Ağır bir mektup

Bugünlerde, Demirelin Millî Savunma Bakam Ahmet Topaloğlunun hiç memnun olmaması için bir büyük sebep vardır. Ahmet Topaloğlu, Süleyman Demirel kabinesini kurduğunda, bir takım vasıfları ve beceriklilikleri dolayısıyla, kritik bir mevki olan Millî Savunma Bakanlığına getirilmiştir. Demirel, şüphesiz, Ordunun ruh haletini ve Ordu içindeki gelişmeleri kendisine aksettirecek,' gerekirse, bu ruh haletine ve gelişmelere kurnazca tesir etmeye çalışacak bir kimseye muhtaçtı. Bu işi en iyi yapacak adam olarak da, Menderesin eski Polis şefi Ahmet Topaloğlunu bulmuştu.

Bir kaç gün önce, bu Ahmet Topaloğlu CHP Genel Sekreteri Kemal Satırdan son derece ağır, sert bir mektup aldı. Mektubun bir sureti Başbakan Süleyman Demirele, bir diğer sureti ise Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cemal Turala gönderilmişti. Kemal Satır bu mektubunda, kendisi hakkında Ahmet Topaloğlu tarafından çıkarılan ve Ordu içinde dolaştırılan bir takım dedikodu, yalan ve iftiraları şiddetle reddediyor. Bakam, şerefli bir insansa bunları ispata çağırıyor, hiç söylemediği sözlerin kendisine maledilmeye çalışılmasıyla nasıl oyunlar peşinde koşulduğunu belirtiyordu.

CHP Genel Sekreterinin hiddeti, kendisine, Ahmet Topaloğlu tarafından "Kemal Satır 'Satılmış Komutanlar'dan bahsediyor" diye lâflar çıkarıldığı haberi iletildiğinde başladı. Topaloğlu bunu orada ve burada, bilhassa yüksek rütbeli komutanlar çevresinde yaymaya çalışıyordu. Komutanlardan bazıları, oyunu ve Menderesin eski Polis şefinin maksadını, anladıklarından gülmüşler, hattâ içlerinden Satıra gelip bunu lâtife konusu yapanlar çıkmıştı. Fakat daha alıngan olanlar "Acaba kaça satıldık?" tarzında kinayeli ve serzenişti sözler sarfetmekten kendilerini alamamışlardı.

CHP Genel Sekreteri Kemal Satır

Bir vurdu, pir vurdu.

Kemal Satır bu tarz bir tertibe karşı nasıl vaziyet alması gerektiğini uzun uzun düşündü, nihayet doğrudan doğruya Bakan Topaloğluna zehir - zemberek bir mektup yazıp oyunu açığa vurmayı doğru buldu. Kaleme aldığı mektubu önce Genel Başkan İsmet İnönüye gösterdi, sonra, ait oldukları kimselere gönderdi.

Mektupta Kemal Satır, Ahmet Topaloğlunun başka bir isnadını da cevaplandırmaktadır. Topaloğlu kaynağından yayılan dedikodulara göre Satır, Tabii Senatörlerden Ahmet Yıldız ile birlikte İstanbulda Harp Akademisine gitmiş, orada bazı kurmay subaylarla tertiplere girişmek istemiş! Kemal Satırın kanaati, bu tarz hiç bir asıl ve esasa dayanmayan dedikoduların komutanların kulaklarına ulaştırılmasındaki maksat, CHP'yi bu komutanlara karşı Silâhlı Kuvvetlerin orta tabakasıyla bir tertip hazırlığında gibi göstermek ve komutanları AP'ye, yani onun iktidarına bağlamaktır.

Bir politikanın felsefesi

Kemal Satır bütün bu fesadı yalanladıktan, Bakan Ahmet Topaloğlunu bu tarz tertiplere başvurduğu için şiddetle protesto ettikten sonra İnönü Hükümetlerinin Ordu politikasının ne olduğunu ve Başbakanken İnönünün kendilerine nasıl direktif verdiğini açıklamaktadır. Eski Başbakan Yardımcısı Silâhlı Kuvvetlerin, bilhassa İnönünün Üçüncü Koalisyonu zamanında tamamen politikadan çekildiğini, kendi

Kıbrıs, hayaller ve hakikatler

Metin TOKER

Amerikanın, herkes tarafından kabul edilecek tatminkâr bir "Kıbrıs Formülü" nün bulunmasını yürekten istediğinden hiç kimsenin şüphe etmemesi lâzımdır. Kıbrıs anlaşmazlığı, Güney Doğu Avrupada Amerikaya çok pahalıya malolmuştur. Türkiyede bir amerikan düşmanlığı, bu sebepten, aşırı solcular çerçevesinden çıkıp çok daha geniş çevrelere sirayet etmiş ve kriptoların klasik "kapitalist, komprador, sömürücü, emperyalist" edebiyatı bilhassa gençlik kütlelerinin kulaklarında daha tatlı akisler bırakmaya başlamıştır. Amerika ile C.H.P. arasında da bir kara kedinin aynı yüzden girmiş olduğunu saklamakta hiç bir mahzur yoktur.

Bunlar, Amerikanın Türkiyede, bizim bildiğimiz kayıplarıdır. Yunanlıların da, kendi açılarından Washington'a aynı derecede kızdıklarını tahmin etmek için kâhin olmak şart değildir.

Bugün Amerikanın, dikenli konuya hal çaresi bulmak maksadıyla yeniden bir gayrete geldiği görülüyor. Türkiye ve Yunanistan arasında Viyanada yapıldığı artık "Soytarının Sırrı" haline gelen ikili görüşmeler, en ziyade bu gayretin mahsulüdür. Yoksa, ipler böylesine koptuktan sonra, Türkiye ile Yunanistanın gönül rızasıyla bir anlaşmaya varmaları sadece hayaldir. Eğer Amerika ve onun başındakiler biraz akıllı ve biraz gerçekci davransalardı Kıbrıs meselesi bundan çok önce bir neticeye bağlanabilirdi. Türkiye bu konuda hiç bir zaman, yunanlılar gibi, aşırı taleplerle ortaya çıkmamış, hep, verilebilir şeyler istemiştir. Hiç bir uyuşmayı kabul etmeyenler, daima, Yunanistan ve Makarios olmuş, bunlar da huysuzluk ithamını, sırasına göre birbirlerine yüklemişlerdir. Amerika, bizim 1964 Haziranındaki çıkarma teşebbüsümüzü tehditte önledikten sonra, Yunanistanın yola gelmesi ihtimalleri büsbütün ortadan kalkmıştır.

Halbuki, otoriteli ve Türkiyenin sağlam kuvvetleri, umumi efkârı üzerindeki itibarı büyük bir türk hükümeti tarafından memlekete kabul ettirilebilecek bir formül, Kıbrıs buhranı sırasında ortaya hiç atılmamış değildir. Hem de, bu formülün sahibi bir amerikalıdır, eski ve tecrübeli Dışişleri Bakanı Dean Acheson'dur. Acheson'un birinci plânını, yani gerçek Acheson formülünü Türkiye müsait karşılamış, Yunanistan bunu yeni pazarlık konusu yapmak istemiştir. Amerika o devrede, ağırlığını Türkiyeyi tazyik etmek için değil, Yunanistanı ikna etmek için koymuş bulunsaydı ve hem Atinaya, hem Lefkoşeye, bu son arabuluculuk teşebbüsünden sonra, eğer makul Acheson tekliflerini kabul etmezlerse Türkiyeyle başbaşa kalabileceklerini belli etseydi Acheson plânına bir elbise uydurulabilir ve hem türk hükümeti, hem yunan hükümeti bunun daha ziyade kârlı taraflarını memleketlerinin gözü önüne sererek ihtilafı halledebilirlerdi. Bunun yerine Bay Johnson, Türkiyede, kendi istediğini kabul edecek ve bunu Türkiyeye kabul ettirtecek bir Başbakan aramayı akıllık saymıştır. Türkiyede yeni Başbakanların bulunduğu son iki yıllık zaman içinde Kıbrıs işinin bir arpa boyu ileri gitmemiş olması, üstelik, bunların da, İnönü Hükümetleri tarafından memlekete anlatılabilecek formülleri dahi Türkiyeye kabul ettirebilme kudretinden tamamile yoksun olmaları ve ellerinde gerçek hiç bir otorite tutmamaları hesapların yanlışlığını ispatlayacak vakıalardır.

Demirel Hükümetinin en azından "iyiliği" ni isteyen Amerika, hâlâ "Bedeli mubakilinde Enosis" gibi bir talihsiz formülün üzerinde dolanıp durmaktadır. Washington, Demirel Hükümeti içinden ne düşünürse düşünsün, Türkiye için Enosisin bedeli bulunmadığını bir türlü anlamak istememektedir. Amerikanın, bunun yerine "Bedeli mukabilinde Taksim" tezini Atmaya kabul ettirtmeye çalışması çok daha fazla başarı şansına maliktir. Türkiye, ilk günlerden bu yana, makul taleplerinden ileriye geçmemiştir. Son olarak Federasyon tezini ortaya atmış ve böyle bir formül içinde de türk cemaatinin haklarının gereği gibi korunmasını kabul etmiştir. Yunanistana verilecek bir Kıbrısta, yani Yunanistanda bir üs, Türkiye için hiç manâ ifade eder mi? Yunanistanda türk üssü! Bu, bütün saçmalıkların daniskasıdır. Hele, Kıbrısın Yunanistana verilmesinin kabulü karşısında amerikan dolarlarının Türkiyeye akacağı vaadi, kendini bilen bütün türkleri buz gibi dondurcak ve onları Amerikaya karşı daha katı yapacak bir talihsiz tekliftir.

Amerika, Kıbrıs için herkesce kabul edilecek bir formül bulma yarışında otobüsü çoktan kaçırmıştır. Bunu yapabilmesi, Washington'un bir blok lideri olma vasfını taşımasıyla kabil bulunabilirdi. Bay Johnson'un böyle bir nitelik taşımadığı, artık dünyaca malûm olmuştu. Tâ, George Ball'un Türkiyeye gelmesinden bu yana Amerika hep hayaller içinde yuvarlanmış ve gariptir, yunanlılardan gelen her hayal sukutunda bunun telafisini Türkiyeden yeni fedakârlıklar talebinde görmüştür.

Demirel Hükümeti gibi prestije şiddetle muhtaç bir iktidara Amerikanın kafasındaki hal tarzlarından her hangi birini kabul ettirtmenin imkânsızlığım anladığında, Washington belki daha gerçekci bir tavrı benimseyecektir. Bu gerçekçi tavır bugün de birdir, dün de bir olmuştur: Her makul teklifi, nasıl olsa Amerikanın müdahale edeceğinden emin bulunduğu için geri çeviren Yunanistana ve Makariosa anlatmaktır ki, bunlar bir gün Türkiyeyle pek âlâ başbaşa kalabilirler!

görevine döndüğünü, komuta zincirinin kusursuz işlediğini ve İktidar ile Ordu, Ordu içinde de ast ile üst arasında tam bir itimadın kurulduğunu anlatmaktadır. Kemal Satır buna sebep olarak Başbakan İnönünün "Ordu içine katiyen girmeyeceksiniz. Ordu, kendi kendim bulmayı bilecektir. Hiç kimse, şimdiye kadar kendine göre bir ordu yapamamıştır. Buna imkân yoktur. Komuta zinciri sağlam olarak yürüdüğünde bütün dedikodular, güvensizlik duyguları kaybolur ve Ordu sağlam olarak görev yapar" direktifini göstermektedir. Satır, bu direktife uyularak Orduya politika karıştırılmadığını, hele Milli Savunma Bakanlarının isnat imalâtına hiç heves etmediklerini söylemekte, zaten bunların da çıkar yol olmadığını, zira Komutanların da, diğer Ordu mensuplarının da herkesi gayet iyi tanıdıklarını Ahmet Topaloğluna sert bir lisanla hatırlatmaktadır.

CHP çevrelerinin bu konudaki kanaati, Ahmet Topaloğlunun Komutanlar üzerinde bir "CHP Umacısı" tesiri yaratmak ve onları, âdeta AP'nin tabii müttefiki haline getirmek hevesinin böyle tertiplere ve isnatlara sebep teşkil ettiğidir. Topaloğlu, eski polislik mesleğinin verdiği tecrübeyle etraflarında bulunduğu yüksek komutanların meşreplerini, tabiatlarını, huylarını ve temayüllerini incelemekte, herbirine, kendisince tesirli sandığı ilâcı vermektedir. Kemal Satırın mektubu bu oyunu bozan bir vesika olarak, bir suret halinde Genel Kurmay Başkanına da gönderilmiş ve bu suretle Ordu içinde gerçeklerin duyulmasının sağlanmasının istendiği belli edilmiştir.

Kemal Satır CHP Genel Başkanına, hazırladığı ağır mektubun metnini gösterdiğinde İnönü gülerek şöyle dedi:

"— Vay, vay, vay! Ne tertipler, ne tertipler.. Hiç böyle tertiplerle bir netice elde edilir mi? Ama, iyi yapmışsın bunları yazdığına.."

Ahmet Topaloğlu kimdir?

Bu hafta C.H.P. Genel Sekreteri Kemal Satırdan, Ordu içinde giriştiği bir takım hareketlerden dolayı sert bir mektup almış bulunan Milli Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu, 1914 yılında Adananın Kadirli ilçesinin, gariptir, Satır köyünde doğmuştur. Ailesi, çevrenin büyücek ve mâruf toprak sahibi ailelerinden biridir ve ailenin ismi "Kadirli Kaymakamı Mehmet Can Hadisesi" sırasında duyulmuştur.

Topaloğlu ilk tahsilini Kadirlide, orta ve lise tahsilini Adanada yaptıktan sonra girdiği Siyasal Bilgiler Fakültesini 1940da bitirdi ve maiyet memuru göreviyle idare hayatına atıldı. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. Fakat kendisine daha cazip gelen bir dal vardı: Polislik. 1950-54 arasında İstanbul polis teşkilâtında çalıştı. İstanbul Emniyetinin siyasi kısmı olan Birinci Şube Müdürlüğü görevinde bulundu ve Emniyet Müdür Muavinliği yaptı. O tarihlerde kendisi için ideal insan, Kemal Aygündü. Zaten Aygün ve Topaloğlu aynı tip kimselerdir, fakat içlerinden Topaloğlu daha talihlisi çıkmıştır.

Topaloğlunun İstanbul Emniyetindeki hizmetleri -D.P.'ye hizmetleri- Menderesin gözünden kaçmadı ve DP. Genel Başkanı bu becerikli polisi Adanadan aday göstererek 1954'te seçilmesini sağladı, Meclise soktu. Topaloğlunun şansı, kendisini 1957 seçimlerini kazanmaktan alakoydu. Bu sayede, 1960'da 27 Mayıs sabahı toparlanan Meclise girmedi. Fakat milletvekili seçilmeyince Topaloğlunu elinden Namık Gedik tuttu ve onu Hataya vali tâyin etti. Topaloğlu orada, İktidarın tam hizmetinde bir vali olarak görev ve şöhret yaptı. Zaten bir eski D.P. milletvekili olarak da başka türlü hareketine imkân yoktu. Zira valiliği geçici bir görev sayıyor, gözü gene politikada bulunuyordu.

Ahmet Topaloğlu
Yatsıda sönen mum!

27 Mayıs İhtilâli onu Hatayda vali buldu ve çok partizan vali gibi o da bir süre Balmumcuda kaldı. Bu, siyasi yatırımların en verimlisiydi. Topaloğlu Balmumcudan yakasını kurtarır kurtarmaz kapağı A.P.'ye attı, 1961 seçimlerinde Adanadan milletvekili çıktı. İlk C.H.P - A.P. Koalisyonunda İnönü Kabinesinde İçişleri Bakanlığı yaptı ve mutedil bir kimse gibi göründü. Zaten Topaloğlunun büyük özelliği son derece mutedil, yumuşak görünmesi ve kendisinden zarar gelmez intihamı uyandırmasıdır. Ürgüplü Kabinesine A.P. kanadından Gümrük ve Tekel Bakanı olarak giren Topaloğlu zaten bu özelliğinden dolayıdır ki Demirel tarafından Milli Savunmanın başına getirilmiş ve Menderesin bu eski polis şefi 1965 seçimlerinden bu yana o camia içinde faaliyette bulunmaya koyulmuştur.

Ahmet Topaloğlu hep, A.P.'nin mutedillerinden bilinmiştir. Fakat çok mutedil A.P.'den ayrılırken Topaloğlu büyük bir dikkatle gözönünde bulunmamaya çalışmış, nabza göre şerbet vermekten kaçınmamış, bunun mükâfatını da görmüştür.

Bakalım şans, bu kurnaz parti politikacısıyla nereye ve ne zamana kadar beraber gitmekte devam edecektir?

GELECEK HAFTA

Bütün Türkiye bir yazı serisinin akisleriyle dalgalanacak

Telefondaki ses Cemal Gürselin, sonradan o kadar çok duyacağımız kalın, babacan sesiydi ismet Paşaya şöyle diyordu:

"— Size karsı çok kusurluyuz Paşam, hareketimizi daha önceden haber vermedik. Bizi caydırmak isteyeceğinizi biliyorduk. Fakat çare kalmamıştı. Emirleriniz bizim için daima peygamber buyruğudur."

O sabah, 28 Mayıs 1960 idi. Halbuki bir gün evvel, 27 Mayısta, MBK adına geldiğini söyleyen bir kurmay albay İsmet Paşaya şu emri tebliğ etmişti: İsmet Paşanın sokağa çıkması ve demeç vermesi yasaktır!

Bu kurmay albay kimdi ve Komiteyle ilgisi var mıydı?

METİN TOKER

İSMET PAŞAYLA 10 YIL ..

YAZI SERİSİNİN M.B.K. DEVRİNİ KAPSAYAN 3.KISMA GELECEK HAFTA

AKİSTE BAŞLIYOR

Danıştay

Hukukçunun vasiyeti

(Kapaktaki Kuruluş)

Açık renk spor ceketli, lâcivert papyonlu, hissedilir şekilde yorgun ve halsiz adam, üzerinde Atatürkün resmi bulunan yazı masasına elini dayadı ve,

"— Hukuka bağlı bir devletsek ve Hükümet hukuka bağlı ise, böyle olmaması gerekir" dedi.

Karşısındaki gazeteci,

"— Aksi halde?" deyince, bir an düşündü ve cevap verdi:

"— O zaman, ne yazık ki orman kanunları."

Bir an durakladı ve terimi öztürkçe olarak tekrarladı:

"— Orman yasaları yürürlükte demektir!"

Bu sözler, Danıştay Sekizinci Daire Başkanı Hikmet Kümbetlioğlunun, geçen haftanın sonunda Cumartesi sabahı bir AKİS muhabiri ile yaptığı konuşmada, Danıştay kararlarının uygulanmaması hakkında söyledikleridir. Kümbetlioğlu, ertesi gün öldü.

Pek varlıklı bir adam olmayan Kümbetlioğlu, ailesine herhalde fazla bir şey bırakmamıştır. Resmi vasiyetname düzenleyip düzenlemediği de şu anda bilinmemektedir. Ama, ani ölümü, bir gazeteci ile yaptığı bu son görüşmeyi, bir bakıma, ömrünce mücadele ettiği konulardaki vasiyetname haline getirmiştir. Kümbetlioğlu bu görüşmenin sonunda gazeteciye,

"— Söylediklerimi demeç olarak yazmanız, şu andaki sıfatıma ve mevkiime uygun düşmez" demişti.

Haklıydı. O zamanki sıfatı "Danıştay Sekizinci Daire ve Dâva Daireleri Kurulu Başkanı" idi. Demeç vermesi doğru olmazdı. Ama şu andaki sıfatı değişiktir: "İnandığı fikirler ve sevdiği memleketi için çalışmakla geçen ömrünün son devresinde, Kurucu Meclis üyesi olarak, 27 Mayısın en kıymetli eseri olan Anayasanın hazırlanınasına da katılmış bir hukuk ve devrim savaşçısı.." İşte bu sıfatıyla onun fikirlerinin açıklanması, üzerine titrediği varlıkların yöresinde bir tehlike bulutu toplanmışsa, bunu dağıtmak için bütün etkisinin kulanılması gerekir. Bu bakımdan, kendisiyle yapılan son mülakat yazılacaktır.

Kriz geçirmişti

AKİS'çi, o Cumartesi günü Danıştaya gidip, Kümbetlioğlunun odasına girdiğinde, bir durumdan habersizdi. Fakat Kümbetlioğlunun, kendisini buyur etmek için ayağa kalkarken zorluk duyması ve halsizliği dikkatini çekti. Oysa Kümbetlioğlu, geçen hafta Perşembeyi Cumaya bağlayan gece bir enfarktüs krizi geçirmişti. -Bunu AKİS'çi Pazartesi günü öğrendi-. Buna rağmen Cuma sabahı, işe gitmesine engel olmak isteyenlere, "Dâva Daireleri Kurulu var, başkanlık etmem lâzım" diyerek evden çıkmış ve daireye gelmişti. Saat 10 ile 16.30 arasında kısa bir yemek molası ile devam eden çalışmaları, arkadaşlarına bir şey farkettirmeden yönetti. Her zamanki zeki ve şakacı hali devam eder gibiydi. Arada sırada başını eline dayayıp, gözlerini kapamasının krizin devam eden belirtileri olduğunu, arkadaşları ve doktorlar ölümünden sonra değerlendirebildiler. Cuma gecesi de iyi geçmedi. Fakat işte, Cumartesi sabahı, Kümbetlioğlu, bir gün önce verdiği randevuya uygun olarak AKİS'çiyi dairesinde kabul ediyordu. Gazetecinin, kendisine, Danıştay kararlarının uygulanmamasının yaratacağı tehlikeleri belirten bir yazı hazırlamak için yardım istemek amacıyla müracaat ettiğim Öğrenince koltuğunda dikleşti, yardıma hazır olduğunu belirtti. Nitekim elinden gelen yardımı da yaptı. O anda hatır-

Kümbetlioğlunun boş masası ve son resmi

Kendi gitti, fikri kaldı yadigâr

lamadığı veya elinde bulunmayan bilgileri sağlamak için en az dört, beş yere telefon etti. Hattâ bir ara,

"— İsterseniz, size gerekli olan şeyleri ben hazırlıyayım, Pazartesi günü alın" dedi.

Kümbetlioğlunun yorgun halinden endişe duyan AKİS'çi derhal itiraz etti:

"— Hayır beyfendi, size zahmet olmasın. Ben not alırım."

Kaderin acı cilvesi, Kümbetlioğlu Pazartesi günü hayatta değildi.

Kümbetlioğlu, Danıştay kararlarını uygulamayan AP İktidarının yanlış ve çok tehlikeli bir yolda olduğunu kısa ve kesin bir biçimde anlattı. Önce Danıştayın kısa bir tarihçesini yaptı: Danıştay, 1866'da, Abdülâziz zamanında, Napolyonun kurduğu fransız danıştayından örnek alınarak kurulmuştu. Yani bu müessese bu yıl, 100. yılını doldurmuş oluyordu! Bu müessesenin kurulmasındaki amaç, idarenin kararlarının ve icraatının kanunlara uygunluğunun denetlenmesiydi.

"— Osmanlı devletinde, Danıştaym kuruluşundan önce dahi bu denetimi yapacak müesseseler vardı. Meselâ Divan-ı Hümayun ve müftüler" diyen Kümbetlioğlu izahatına devam etti: Danıştay, 1960 Devrimine kadar, fransız danıştayı örneğine uygun olarak, daha çok istişari bir denetim müessesesi sıfatıyla çalışmasına devam etmişti. Yeni Anayasa, bu müessesenin mahiyetinde değişiklik yapmış ve bir yüksek mahkeme haline getirmişti. Yeni Danıştay Kanunu da buna uygun olarak çıkarılmıştı. Müessese bu şekle sokulurken daha ziyade alman danıştayı örnek alınmıştı. Bugün artık Danıştay, bir yüksek mahkeme ve Danıştay Dâva Daireleri ile Dâva Daireleri Kurulunun kararları, yeni Danıştay Kanununun 95. Maddesinde belirtildiği gibi, kesindi ve muhkem kaziye mahiyetini taşımaktaydı. Bu kararların uygulanmaması, Anayasanın ihlâli idi. Uygulanmayan kararın "yürütmenin durdurulması" veya "iptal" adını taşıması idareye düşen görevi değiştirmiyordu. Kümbetlioğlu bu noktada, yürütmenin durdurulması kararlarının uygulanmaması üzerine Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 1965/473 esas numaralı, içtihat mahiyetindeki ve "Türk Milleti adına karar veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü:" diye başlayan kararından şu kısmı okudu:

"....Böyle bir defin kabulü, yürütmenin durdurulması kararlarını daima kâğıt üstünde bırakmak sonucunu elde etmeğe yarar ki, bu da bir yargı kararının idarece uygulanmaması durumunu yaratır ve böyle bir tutum Anayasa hükümlerine aykırı düşer."

Danıştayda faaliyet
Memurun Marko Paşası

"Hazin olan.."

AKİS'çi, İktidar sözcülerinin bir, "hükümet tasarrufu" kavramından bahsettiklerini, millî irade ile gelen bir iktidar olarak icraatlarına Danıştayın engel olamayacağını ileri sürdüklerini ifade ederek, Kümbetlioğlunun bu konudaki fikrini sordu. Kümbetlioğlunun buna cevabı, yaratılmasına katıldığı yeni Anayasanın bir maddesini ezbere okumak oldu:

"— Anayasanın 114. Maddesi, idarenin hiç bir eylem ve işlemi, hiç bir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz, der. Bu, açık ve tereddüde mahal bırakmıyacak derecede kesin bir hükümdür.."

İktidarın diline doladığı ve denetime tâbi tutulamıyacağını ileri sürdüğü "hükümet tasarrufu" kavramının kaynağı, XIX. yüzyılın başlarında, denetilmek istemeyen fransız hükümeti çevrelerinde aleyhinde beliren cereyandan ürkerek, hoşa gitmek kaygusu ile denetim alanını sınırlandıran kararlar alan fransız danıştayının o kararlarına dayanan "hikmet-i hükümet" felsefesidir. Bu zihniyet, modern hukuk devletlerinde çoktan terkedilmiştir. Bu nazariyeyi 1966 yılında Türkiyede ileti sürmek, yeni Anayasayı ve yeni Danıştay Kanununu bilmemek kadar, işin ilmî tarafından da habersiz olmak demektir veya ortada bir art niyet vardır.

AKİS'çi, İktidarın, Danıştay Kanununu, kendi eğilimine göre değiştireceği yolunda haberler dolaştığını, hattâ bazı İktidar yazarlarının bunu açıkça yazdıklarını söyleyerek, bu konuda Kümbetlioğlunun düşüncesini sordu. Kümbetlioğlu, üzgün bir ifadeyle,

"— Hattâ İktidar çevreleri, Danıştayın ilga edileceğini ihsas ediyorlar. Sonra yeniden kurulacakmış. Son derece hazin olan, böyle bir yüksek mahkemenin ilga edilebileceğinin İktidar muhitlerinde söylenebilmesidir" dedi.

"Mümkün mü?" sorusuna ise şöyle cevap verdi:

"— Mümkün değil! Bunun için Anayasanın değiştirilmesi gerekir. Bu, ancak bir ihtilâlin yapabileceği iştir!"

Bu hukuk ve devrim savaşçısı, ölümünden bir gün önce işte böyle konuşuyordu.

Çizmenin boyu

Yargıtay Başkanı İmran Öktem, yeni adli yılın açılış töreninde hiç bir çiğ lâf söylememiştir. Hiç kimseye hiç bir hakarette bulunmamıştır. Elmalı Hoca gibi "salyalı ağızlar koparılacaktır" tarzında âdi ve bayağı tâbirler kullanmamıştır. Türkiyenin en büyük hâkimi Yargıtayın bir içtihat kararını tahlil etmiş, bu vesileyle nurculuğun hem türk milleti, hem islâm dini için nasıl bir tehlike olduğunu belirtmiştir.

Buna karşı, nurcuların ideal birliği dolayısıyla hâmisi olan A.P. çevreleri şiddetli tepki göstermişler, aynı himayeyi politik sebeplerle ve oy kaygısıyla yapan öteki A.P. çevreleri ise fırtınayı atlatmaya çalışmışlardır.

Şimdi, A.P. organlarında bir başlık: "5 Fakültenin temsilcisi 'İmran Öktem bunamış' dedi".

Yazıyı okuyorsunuz, hangileridir bu fakülteler diye.. Donup kalmamak imkânsız: Gazetecilik, Orman, İktisat, Eczacılık ve Hukuk. Evet, Hukuk! Hukukçu yetiştiren bir fakültenin Türkiyenin en büyük hâkimine karşı bu lisanı kullanmasın: sadece ayıplamamak değil, garipsememek imkânı da yoktur. Haberi okumakta devam ediyorsunuz. Mesele daha gariptir: İstanbul Hukuk, Gazetecilik, Orman, İktisat ve Eczacılık Fakülteleri Talebe Cemiyetleri Başkanları adına konuşan Faruk Yücel diye biri, bu sözlerin sahibidir.

Binlerce öğrenci ve bir Faruk Yücel! Kimdir bu Faruk Yücel ve binlerce öğrenci adına konuşmak yetkisi neredendir? En azılı nurcunun ancak reva görebileceği bu tarz terbiyesizce bir sözü fütursuzca ve beş kıymetli fakülteyi ilzam ederek ağzından çıkaran kimse, şüphesiz, bundan altı yıl önce, memleket 27 Mayısa giderken Menderese "gençlik adına" bağlılık telgrafı çeken ve V.C. Ocağı açanların 1966 modelidir.

Ama bu, Talebe Cemiyetlerine, acaba kendilerine biraz çeki düzen vermek ve önce kendilerinin öğrencileri temsil etmesi, sonra da kendilerini gereği gibi temsil ettirmeleri, kendileri adına yetkisizler konuştuğunda da onlara hadlerini bildirmeleri lüzumunu hiç hatırlatmaz mı?

Ömrün şereflisi

Kümbetlioğlu, 1910'da Erzurumda doğdu, 1932 de Mülkiyeyi bitirdi. sonra görevler birbirini izledi. Emniyet Genel Müdürlüğü şube ve dairelerini yönetti. İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdür Yardımcılığında, Mardin, Hatay, Elâzığ ve Çankırı valiliklerinde bulundu. 1957 yılında Danıştay üyeliğine seçildi. Yüksek Soruşturma Kurulu ve Kurucu Meclis-üyeliği yaptı. Milletlerarası hukuk kurumlarında şeref üyelikleri ile taltif edildi. Atatürk devrimlerine bağlılığı sonsuzdu. Dil devrimine bağlılığı buna örnek gösterilebilir. Sekizinci Daire kararlarında öztürkçe kullanılması için büyük çaba harcamıştır. Onun dilinde "kanunen muteber teminat bedeli" terimi, "yasaca geçerli inanca karşılığı" idi. "Mahkeme masrafı"nı, "yargılama gideri" olarak kullanır, "tebliğ" yerine "bildirim" denilmesinde ve yazılmasında ısrar ederdi. Yaşamayı seven, bunun yanında çalışmayı hiç ihmal etmeyen bir hukukçuydu. Başında bulunduğu Sekizinci Daire, 1963 yılında 10 bin 908 dosya çıkararak, Danıştay tarihinde rekor kırmıştır. Hızlı bir tempo ile yaşadı. Daha önce geçirdiği kalp krizine rağmen Yenice sigarası, içki, at yarışları, sonra gece saat 24'de kütüphaneye girip saatlerce okuma ve çalışma, ertesi gün mesai... Bu tempo içinde iki hukuki eser kaleme aldı.

Cumartesi sabahı AKİS'çi çıktıktan sonra bir arkadaşı ile yaptığı telefon konuşmasında, "Geceyi çok kötü geçirdim" demişti. Pazar günü daha da kötüleşti. Öğleden sonra Yüksek İhtisas Hastahanesine kaldırıldı. Gece saat 21 sıralarında doktoruna,

"— Bir daha görüşemiyeceğiz, Zinnur" dedi ve son nefesini verdi. Kümbetlioğlu, henüz elliyedi yaşındaydı!

Ne yazık ki, hayattan üzgün ayrıldı. Heyecanla bağlandığı 27 Mayıs Devriminin nasıl gündengüne kemirildiğini, eserlerinin zedelendiğini gördü. Hele içinde bulunduğu müessesenin, kararlan uygulanmayan, kaale alınmayan bir hale itilmesi, onun en büyük teessür kaynağı idi. Cumartesi günü AKİS'çiye, uygulanmayan Danıştay kararlarının çok fazla artması hakkında şöyle demişti:

"— Hiç bir devirde görülmemiştir. Meselâ, 27 Mayıstan önceki iktidar dahi Danıştay kararlarını uygulardı. Tek parti devrinde de Danıştay kararları uygulanmıştır.."

"Görülmemiş" olan durum

Uygulanmayan Danıştay kararlarının bilançosu, 1966 Eylülünde gerçekten çok kabarmıştır. Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulunun, TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu, Etibank Genel Müdürü Tahsin Yalabık. Merkez Bankası Genel Müdürü Ziya Kayla, Azot Sanayii Genel Müdürü Burhan Alpagut, İller Bankası Genel. Müdürü Selâhattin Babüroğlu, Ziraat Bankası Genel Müdürü Akil Kitapçı ve Denizcilik Bankası Genel Müdür Yardımcısı Bedrettin Seyhun hakkında Hükümetin yaptığı işlemlerle ilgili yürütmenin durdurulması kararları uygulanmamıştır.

Bu bakımdan, Ulaştırma Bakanlığının tutumu ilginçtir: Devlet Haya Meydanları Genel Müdürü Muhittin Asral, Ulaştırma Müsteşar Muavini Hamit Çetintaş ve Ulaştırma Bakanlığı Başmüşaviri Galip Yenal da ellerinde Danıştay kararı bulunan ve haklarını alamıyanlar arasındadırlar. Meselâ, Devlet Hava Meydanları Genel Müdürü Muhittin Asralın başından geçenler, Ulaştırma Bakanlığının ve aslında İktidarın tutumu hakkında fikir verecek niteliktedir. Görevinden emekliye sevkedilen Muhittin Asral, Danıştay Onuncu Daireye başvurmuş, yürütmenin durdurulması kararı almıştır. Fakat bu, uygulanmamıştır. Sonra Danıştay, işlemi iptal etmiştir. Bunun üzerine Ulaştırma Bakanlığı Muhittin Asrala bir yazı yazarak işe başlamasını istemiştir. Bu yazı karşısında şaşıran ve "Allah allah... Demek, Bakanlık Danıştay, kararlarını uygulamaya başladı?" diye düşünen Asral, göreve başlamış, fakat aradan dört gün geçmeden bakanlık emrine alındığına dair bir karar ile karşılaşmıştır. Bu kararın tarihinin, kendisine işe başlama-

sı için yazılan yazının tarihi ile aynı olduğunu gören Asral, Bakanlığın tutumunun değiştiği hakkındaki düşüncesinde yanıldığını üzüntüyle anlamış ve bu defa Danıştay Beşinci Daireye başvurmuştur. Beşinci Daire, Asrala uygulanan son işlem hakkında da yürütmenin durdurulması kararı vermiş, bu da uygulanmamıştır.

Aynı Bakanlıktan emekliye sevkedilen Müsteşar Muavini Hamit Çetintaş ile Başmüşavir Galip Yenal Onuncu Daireye başvurarak, Önce yürütmenin durdurulması, sonra da iptal karan almışlar, fakat bunlar karşısında idare, tam bir vurdumduymazlık göstermiştir.

Diyanet İşlerinde

Danıştay kararlarına meydan okumada Diyanet İşleri Başkanlığı da en ön saflarda yer almaktadır. Bu teşkilâtın uygulamadığı ilk karar. Yassıada mahkûmlarından Mustafa Rünyunun dini hizmetlerde kullanılıp kullanılmıyacağı hakkındaki Danıştay kararıdır. Danıştay, âmme hizmeti sayılacağı için, Rünyunun dini hizmette kullânılamıyacağına karar vermişti. Buna rağmen Rünyun, Şişli Camii imamlığına tayin edilmiştir! Bundan sonraki olay, Diyanet İşleri eski Müşavere Kurulu üyelerinin durumu ile ilgilidir. Danıştay, yeni Teşkilât Kanunu ile kurulan "Din İşleri Yüksek Kurulu"na eski Müşavere Kurulu üyelerinin otomatik olarak girmeleri gerektiğine karar vermişti. Buna rağmen karar uygulanmamış ve Müşavere Kurulu üyeleri mağdur bırakılmışlardır. Bunun üzerine, haksızlığa uğrayan Müşavere Kurulu üyelerinden Hamdi Kasapoğlu, Osman Keskioğlu ve Lûtfi Doğan. Danıştay Beşinci Dairede dâva açmışlar, yürütmenin durdurulması karan almışlar ve normal olarak -tabii devrimizde normaldir- bu, uygulanmamıştır. Haksızlığa uğrayanlardan Hamdi Kasapoğlunun uğradığı muamele hakkında Beşinci Daire iptal kararı da vermiş bulunmaktadır. Bu da. uygulanmamıştır. Kasapoğlu iptal kararından sonra tazminat dâvası açmış ve ayrıca, sorumlular hakkında takibat için de Danıştaya başvurmuştur. Kasapoğlu bundan başka, Yüksek Din Kurulu seçiminin hükümsüzlüğü için de dâva açmış ve bu müracaat haklı görülerek, yürütmenin durdurulması karan verilmiştir. Ama Diyanet İşleri Başkanlığı tam bir vurdumduymazlık içindedir. Herhalde, harekete geçmek için beklenen, daha şiddetli bir darbedir!

Ziya Kayla — Muhittin Asral
Vay benim köse sakalım!

Diyanet İşlerinin uygulamadığı Danıştay kararlan arasında, Bergama Müftülüğünden Kütahya Müftülüğünde memurluğa tâyin edilen Necati Sönmeze uygulanan işlem hakkında, Beşinci Dairenin verdiği yürütmenin durdurulması karan da vardır. Bu teşkilâttan Teyfik Ersen için Danıştayın verdiği yürütmenin durdurulması ve iptal kararı karşısında da Diyanet İşleri sorumluları tınmamışlardır. Diyanet İşleri teşkilâtında, Elmalı tarafından yürütülen haksız tâyin kampanyası yüzünden mağdur olan ve Danıştayda dâva açanların sayısının 80'i geçtiği ifade edilmektedir.

Hedef nedir?

Danıştay kararlan karşısındaki bu tutum Diyanet İşleri Başkanlığına münhasır kalsa, Elmalı Hoca Danıştay kararlarını şer'i ahkâma uymadıkları için beğenmiyor ve tanımıyor, denilebilir. Ama görülmektedir ki tutum, bütün devlet dairelerine yayılmış, genel ve tek bir tutumdur. Danıştaya, bu yüksek mahkemeye, bu Anayasa müessesesine ve aslında Anayasaya meydan okuyan şu veya bu sorumlu değil, İktidarın bizzat kendisidir. İktidarın Danıştaya yönelen bu tavrı, bundan kısa bir süre önce, Yargıtay Başkanının konuşması vesilesiyle, Yargıtaya karşı da takınılmıştı. Türkiye kritik bir devreye girmektedir. Geceyarısı Meclis baskını, İçişleri Bakanlığı önünde gazeteci dövülmesi gibi olaylarla, Anayasa müesseselerine karşı benimsenen bu külhani eda, kanun tanımaz bir zihniyetin belirtisi ve delilidir. Muhalefet lideri İsmet İnönü, CHP'nin son İstanbul kongresinde meseleye önemle değinmiş ve şöyle demiştir:

"— Memleket huzurunu tehdit eden iki büyük tehlikeye, aşırı cereyanlara ve partizanca tedbirlere Karşı millete iki organ güven vermektedir: Yargıtay ve Danıştay!

Onlar, Anayasa rejimine sahip çıktılar. Bu yüzdendir ki her ikisi de aşırı cereyan mensuplarının ve partizanların ağır hücumları altındadır. Hedef, bu müesseseleri işlemez hale getirmektir."

Muhalefet lideri, siyasi bir nezaket ve ağırbaşlılık göstererek, malûm tutumun sahibi olarak "İktidar" yerine aşırı cereyanları ve partizanları göstermiştir. Ama itham edilenin İktidarın kendisi olduğunu anlamak için çok zeki olmaya lüzum yoktur.

Dünden bugüne

Bugünkü noktaya nasıl gelindiğine şöyle bir göz atmak da, gerçeği tesbite yararlı olacaktır. Başlangıçta Demirel İktidarı, Danıştaya karşı maskeyi sıyırmamıştı. Hattâ Ürgüplü dışarı gideceğinde, Süleyman De-

mirelin ona vekâlet edip edemiyeceği Danıştaya sorulmuştu. Yine, Turizm ve Tanıtma Bakanının TRT'yi denetleyip denetliyemeyeceği de aynı şekilde bu müesseseye sorulmuştur. Ama 1965 seçimlerinden sonra başlıyan partizanca tâyin furyası ile Bakanların bilgisizliği yanyana gelip, yanlışlıklar ve haksızlıklar birbirini kovalamağa başlayınca ve Danıştay haksız işlemler hakkında görevini yapınca, İktidarın tepesi atmıştır. Hatadan dönmek ise hiç akla gelmemiştir.

Muhalefetin bu uyarmalarına karşı Adalet Bakanı Hasan Dinnçer, meşhur inciyi savurup, "Danıştay kararlarını isterse tatbik edip, isterse tatbik etmeyeceğini" söyleyince, niyet biraz anlaşılmıştı. Buna rağmen, meselâ bir Cihat Bilgehan daha yumuşak konuşuyor. Hükümetin yürütmeyi durdurma kararlat mı uygulamakta tereddüt ettiğini, ama kesin karar -yani iptal- çıkınca uygulanacağım ihsas ediyordu. Aslmda iptal ile yürütmenin durdurulması kararı arasında uygulama bakımından ayırım yapmak da büyük bir hataydı ama, yine de Bilgehan Dinçere göre daha yumuşaktı.

Bütçe sırasında Başbakan Demi* rel, tenkitlere açık bir cevap vermemiş, "Danıştay kararları konusunda verilmiş gensoru önergesi vardır. Bu meseleyi o zaman teferruatı ile konuşacağız" demişti. Ama gensoru verildiğinde gerçek niyet tamamen ortaya çıktı. Gensoru açılmaması için AP'nin Mecliste yaptıkları, Feyyaz Köksalın galiz küfürleri, İrfan Solmazer ile Orhan Kabibaya indirilen muşta ve bıçak darbeleri hatırlardadır. Bu görüşmelerde İktidar sözcüleri kararlarını belli ettiler: Uygulamayacaklardı!. Sebep olarak, eğlenceli şeyler söylüyorlardı: Efendim, bir bina yıktırıldıktan sonra, Danıştay kararı durdursa bile, ne yapılabilirmiş? İşlem bir kere yapılmışmış.

Muhalefet sözcüleri ise şunu sordular: "Peki, bir adamı yanlışlıkla hapse atarsanız ve mahkeme kararıyla suçsuz olduğu anlaşılırsa, bir kere anahtar çevrildi, artık on yıl yatması lâzım, mı diyeceğiz?"

Bu görüşmelerde Anayasanın ihlâl edildiği de söylendi. Buna ise Başbakan, meşhur vecize ile cevap verdi: "Anayasayı ihlâl etmek muhaldir. Anayasa Mahkemesi vardır. Kanunlar Anayasaya aykırı ise, Anayasa Mahkemesi onları iptal eder. Kanunlarda boşluklar varsa, siz Meclissiniz, kanun çıkartırsınız!"

İktidar böylece, Danıştay kararlarının uygulanmamasının bir müeyyidesi olmadığını, buna bakacak bir merci bulunmadığım ihsas etmek istiyordu. Buna Emin Paksütün cevabı şudur:

"— Anayasayı çiğnemek, metnini yere atıp, üzerine basmak değildir! Bunun mercii hakkında tereddüt edilmesin. Buna da Anayasa Mahkemesi bakar. Ama, Yüce Divan hüviyeti ile bakar!.."

"Göğüslerine iliştirilecek.."

Bu tartışmalar geride kalmış, Danıştay kararlarının uygulanmaması teamül haline gelmiş, ellerinde Danıştay kararları, haklarım alamadan merci arayan memurların sayısı, rahmetli Kümbetlioğlunun sözü ile, "görülmemiş" seviyeyi bulmuştur. Bugün memur, haksızlığa uğrarsa, merci bulamayacağını bilmektedir. Bu endişe, idare mekanizmasını sarmıştır. İşte partizanlığın ve kanunsuzluğun en hızlı şekilde boy atacağı, en müsait iklim budur. "Memurlar korkacaklar ye kanunsuzluklara boyun eğecekler"-dir. Zihniyet, budur. Ama, bu şartlar altında "Hukuk Devleti"nden bahsedilemiyeceği de muhakkaktır. Bu ümitsizlik öyle bir hale gelmiştir ki, haksızlığa uğrayan bir müsteşar -ki en yüksek memurlar arasındadır- şöyle konuşmaktadır:

Suphi Yavasça
Millet malı deniz

"— Danıştaydan tehir-i icra veya iptal kararı alanlar ne kazandılar ki, ben dâva açayım?"

Ama, baskı ve endişe arttıkça mücadele azimleri artan memurlar da vardır. Bu memurlardan haksızlığa uğrayan biri, AKİS'çiye şöyle dedi:

"— Danıştayda dâva açıp, hakkımı teslim eden ilâmı alacağım. Biliyorum, bu, uygulanmıyacak. Ama şunu da biliyorum ki, uygulamadıkları bu ilâmlar, zamanı geldiğinde, onların göğsüne iliştirilecek!.."

27 Mayıs ihtilâlinden altı yıl sonra, yeni Anayasanın mimarlarından Hikmet Kümbetlioğlu, -27 Mayıs Devrimi Liderinin gömülmesinden dokuz gün sonra-, hazin bir törenle toprağa verildiğinde, durum şuydu: Süratle kanunların ve Anayasanın dışına ve meşruluğunun tartışılacağı noktaya kayan bir İktidar, endişe içinde, baskı altında memurlar ve kaybettiklerinin yerlerini doldurmağa, vasiyetlerini yerine getirmeğe, eserlerini korumağa kararlı, gün geçtikçe blok halinde toplanan devrimciler...

Madenler

Oldu da bitti..

Dış baskılara rağmen, DP İktidarının, sorumsuzluğun hududuna ulaştığı günlerde bile cesaret edemediği, İsmet İnönünün "petrolleri kaybettik, bari madenleri kurtaralım" diyerek göğüslediği ve eski Plânlama uzmanlarının "memleket menfaatleri yönünden" karşı çıktıkları bir büyük yağma, Devr-i Süleymanda gerçekleşmek üzeredir. Hazırlanmış bir seri oyundan sadece birisi olduğu anlaşılan bu oyunun içyüzü şudur:

Demirel Hükümeti, Türkiye bakır madenlerinin büyük bir kısmının özel sektöre devrine karar vermiş ve organları kanalıyla gerekli çalışmaları yapmaya başlamıştır. Buna göre, Etibankın, dolayısiyle devletin ancak yüzde 49 hisse sahibi olabileceği yeni bir anonim şirket kurulacak, diğer hisse -ki yüzde 51 dir- özel sektörün elinde bulunacaktır. Bu projeyi gerçekleştirmek için Hükümet her çareye başvurmaya kararlıdır ve Amerikan Yardım Heyetinin -AID- Türkiye temsilcileri,

ilk elde 23 milyon dolarlık bir kredi açmayı kabul etmişlerdir. Karar büyük bir gizlilik içinde alınmış, iç ve dış sermaye çevreleriyle yapılan temaslarda da aynı gizliliğe riayet edilmiştir.

Türk kamuoyundan saklanılan bu karar, hafta içinde kendisine soru soran gazeteciye Etibank Genel Müdürü Suphi Yavaşça tarafından -nihayet! şöyle açıklandı:

"— Birinci ve ikinci beş yıllık Plân dönemlerinde bütün mali imkânlarımızı seferber etmiş durumdayız. İlâve yatırımları, Hükümetimizin prensiplerine uyarak, karma ekonomide özel teşebbüsle işbirliğine yöneltmek arzusundayız.

Bu itibarla, Karadeniz sahillerinde, muhtemelen Samsunda kurulacak olan bakır izabe tesislerini Etibank, özel teşebbüs ile ve terci han. hariçte çalışan işçilerimizin ortaklığıyla meydana getirmeğe karar vermiştir. Şirketin kârı büyük olacaktır. Zira Etibankın daha başlangıçta şirkete devredeceği Murgul ve Küre işletmelerinin halen yıllık net kân 30 milyon lira civarındadır."

Görüldüğü gibi, kılıf hazırdır. Güya tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli finansmanın bir kısmı yurt dışında bulunan işçilerimizin biriktirdikleri paralardan karşılanacak, işçiler memlekete birer fabrikatör olarak dönecek ve kendi fabrikalarında çalışacaklardır! Ancak, bu kılıfın, minareyi saklıyamıyacak kadar acemice hazırlanmış olduğunu belirtmek gerekir. Zira öğrenildiğine göre, işçiler teklife daha ilk anda çekimser kalmış ve kendi mütevazi tasarruflarının bir takım kurtlar tarafından çarçur edilmesinden korktuklarını saklamamışlardır.

Yangından kaçırır gibi

Binbir emekle meydana getirilen Batman - İskenderun boru hattının başını yemek üzere olan dış çevrelerin çıkarlarını korumağa çalışanlar, aynı hovardaca tutumla, memleketin bakır gibi çok önemli bir milli servetini yerli - yabancı para babalarına peşkeş çekme hazırlığı içindedirler.

Etibank Genel Müdürü Suphi Yavaşça, geçtiğimiz haftanın içinde kendisiyle konuşan AKİS muhabirine verdiği bilgide haberi doğrulamış, Etibankın geliri yeni yatırımlarda bulunabilecek kadar büyükken bu gelirin Hükümet tarafından Etibanktan alındığını ve âtıl vaziyette bekleyen tesis ve madenlerin işletilmesi için elde, böyle bir şirket kurmaktan başka çare kalmadığını söylemiştir. Yavaşçanın verdiği bilgiye göre, Samsun civarında kurulacak yeni bakır izabe tesisleri, Murgul, Espiye, Küre, Çorum, Sivas ve Ordu-Hopa arasındaki bakır madeni yataklarından elde edilecek" cevherleri işleyecek' ve ilk elde, yılda 80 milyon lira gibi büyük bir kâr sağlıyacaktır. Etibank, tesislere 124 milyon liralık bir hisseyle katılacak, 250 milyon lira sermayeli anonim şirketin kalan 125 milyon liralık sermayesi ise özel sektör tarafından karşılanacaktır.

Etibank Genel Müdürü Suphi Yavaşça, şirkete yabancı firmaların da ortak olup olamıyacakları sorusuna, havada kaldığı Ok anda görülebilecek şu cevabı verdi:

"— Bazı yabancı firmaların daha önce bu yolda müracaatları olmuş. Fakat biz buna taraftar değiliz. Ama el altından hisse senetleri alırlar mı, onu bilmiyorum. Hem, ortak olsalar bile, geliri nasıl transfer edecekler? Kaçırırlarsa, o başka.."

Suphi Yavaşçaya göre, Amerikan Yardım Teşkilâtı, Hükümetin bu kararım beğenmiş ve yüzde 3.5 faizle 23 milyon dolar kredi vermeyi kabul etmiştir. AID'nin diğer şartları, şimdilik titizlikle saklandığı için, belli değildir.

Tesisler yılda 40 bin ton saf bakır, 200 bin ton sülfürik asit ve 18 bin ton amonyumsülfat istihsal edecektir.

Şunu kesinlikte belirtmek gerekir ki, ne Etibankın başında bulunan kişiler ne de çalışmalara katılan teknisyenler bunu isteyerek yapmamaktadırlar. Nitekim Genel Müdür Suphi Yavaşça, öz kaynakların artırılması suretiyle yeni yatırımlara gidilmesinin gerekli olduğunu açıkladı. Bunun için de, Etibankın sermayesinin artırılması ve gelirlerinin kendisine bırakılması gerekmektedir. 1965 yılında Etibankın net kârının 300 milyon liranın

TRAFİK — Yukarıdaki resim, Ankaranın Bâbıâlisi sayılan Rüzgarlı Sokakta çekilmiştir. Daracık bir sokak ve âdeta birbiri üzerine yığılmağa hazır otomobiller. Hele, devlet dairelerinin dağılma saatlerine rastlayan sıralarda Rüzgârlı Sokaktan yaya bile geçmek imkânsız hale gelmektedir. Ankaranın trafiğini idare edenler işlerinden o derece habersizdirler ki, bu sokakta, bir tek trafik memuru görmek artık hayal olmuştur. Ulusa çıkan bütün yolları Rüzgârlı Sokaktan geçirmek fikrinin mucidi ise, belli ki, gazete matbaalarının bulunduğu bu zavallı sokaktaki keşmekeşi, keyfi yerinde, seyretmekte ve tatlı tatlı gülümsemektedir. Koca Başkentte, bu çirkin manzarayı görüp de, çaresini bulacak bir yetkili yok mudur acaba?..

üstünde olduğu düşünülürse, bu görüşteki isabet derecesi anlaşılır.

Plânlama uzmanları, durumdan, AKİS muhabirinin bu konudaki bir sorusu üzerine haberdar oldular. Plânlama Maden Şubesi Müdürü Erol İmre, "proje kendilerine geldiğinde tutumlarının ne olacağı" sorusuna,

"— Hele bir gelsin.. Ben şahsen, bir anonim şirketten ziyade, bu işi Etibankın yapması taraftarıyım" şeklinde cevaplandırdı.

Tesislerin inşası için daha şimdiden teklifler gelmeye başlamıştır. Almanya, Fransa, İngiltere ve Amerikadan bazı firmalar Etibanka başvurarak, inşaata talip olmuşlardır. Bu teklifler 15 Ekim tarahinden sonra incelenerek bir karara varılacaktır.

Projenin tamamı 1 milyar 99 milyon 500 bin liraya mal olacak ve tesisler 1970 yılından itibaren üretime geçebileceklerdir.

Karadeniz bakır tesisleri kompleksinin tahakkuku halinde, birinci kademede 140, ikinci kademede 145, üçüncü kademede 203 milyon olmak üzere, toplam 488 milyon lira kâr sağlanacaktır.

Murgul ve Küre işletmeleri de dahil edilirse, yıllık kâr miktarı 659 milyon lirayı bulacaktır.

Gemiyi yürütenler

Dünya piyasasında bakır fiyatlarının arttığı, yer yüzündeki bakır rezervlerinin tehlikeli şekilde azaldığı günümüzde, Türkiye bakırlarına kurulmak istenilen bu tuzak yeni de değildir. Türkiye madenlerinin en iyi cevheri verdiğini bilen birçok yabancı firma, daha 1956 yılındanberi bu oyunun peşindedirler ve muratlarına nail olabilmek için, hükümetleri kanalıyla her türlü siyasî ve iktisadi baskıyı yapmışlardır. Bunların ilk niyeti, Ergani bakır işletmelerine ortak olmaktı. Bunun için, o günden bu yana, olmadık yollara başvurmuş ve en sonunda Amerikan Yardım Teşkilâtı kanalıyla son kozlarını oynamışlardır. Etibankın o zamanki Genel Müdürü Tahsin Yalabık bu oyunlara ve baskılara insanüstü bir güçle karşı koymuştur. Karadeniz bakırlarını işletebilmek için kredi isteyen Yalabık, AID Başkanı Mr. Grant'dan "Amerikalı sermayedarlara da bir şans tanırsanız, belki" cevabını almıştır. Yalabık, bu şansın tanınmasına karşı çıktığı içindir ki, Genel Müdürlükten uzaklaştırılmıştır.

Etibank Genel Müdürlük binası
Turistik tesis midir?

O zamanki Devlet Plânlama yöneticileri de bu "şans" haracına karşı çıkmış ve kendilerinden fikir soran Etibank yöneticilerine 30.11. 1965 tarihli yazıyla şu mealde bir cevap vermişlerdir:

"Yurdumuzda çok eski zamandanberi bakır madeni işletilmekte ve bakır ihracatı yapılmaktadır. Türk teknik bilgi ve tecrübesinden yararlanarak, bütün bakır madenlerimizin en iyi şekilde -' optimum '- değerlendirilmesi anlayışıyla bugünkü bakır üretimimizin süratle artırılması mümkün ve gereklidir."

Yine aynı günlerde, bu konuda yetki sahibi bir maden mühendisimiz de şu satırları yazıyordu:

"Bakır için yapılacak yatırımların çok kısa zamanda fazlasıyla ve döviz olarak geri alınabileceğini dikkate alan amerikan şirketleri, Etibankın elindeki bakır sahalarını elde etmek için sistemli bir faaliyete girişmişler ve güya 50 milyon dolarlık yatırım yapacakları vaadi ile milyarlar değerindeki yeraltı hazinelerimizin kendilerine devri için resmi makamları tazyike başlamışlardır."

Bir zamanlar Başbakanı, Bakanı, genel müdürü, plâncısı, mühendisi, basını, aydını ve hattâ işçisiyle tek cephe halinde önüne çıkılan bu akıl almaz yağma gerçekleşebilecek midir? Şimdiki halde buna "hayır" demeye imkân yoktur. Her yaptıklarının hesabını mahkeme-i kübrada vereceklerine inanan bir kadro iktidardadır ve amerikalı gazetecinin söylediği gibi, bunlar şimdilik, "gemiyi istedikleri gibi yürütmektedirler." Bu, ne zamana kadar böyle gidecektir?

Bunu, önümüzdeki günlerde gerçekleşecek bazı işlerin kamuoyundaki tepkisi tâyin edecektir.

C.H.P.

Büyük Kurultay arefesinde

Spor ve Sergi Sarayının alt koridorunda, salonun sağ giriş kapısının iki metre solunda dokuz kişi, sırtım duvara dayamış iri-yarı, dik siyah saçlı, fırça bıyıklı adamı merak ve biraz da hayretle dinliyorlardı. 578 numaralı tanıtma kartını sol yakasına iliştirmiş olan adam. kendisini dinleyenlere:

"— Sol sınırda değiliz!. Ortanın Solu deyimini kullanarak basamak

Bari sonu iyi gelse..

A. Halûk ÜLMAN

Şu satırların yazıldığı sırada, bütün çanlar Kıbrıs için çalmaktadır.

Türk dışişlerini yönetenler bu konuda ağızlarını ne kadar sıkı tutmaya çalışırlarsa çalışsınlar, son günlerin bütün gelişmeleri, Kıbrıs anlaşmazlığının Türkiye ile Yunanistan arasında niteliği üzerinde ortalıkta çeşitli söylentiler dolaşan- bir çözüme bağlanmak üzere olduğunu göstermektedir.

Bu gelişmelerin başında, hiç şüphesiz, türk ve yunan dışişleri bakanlarının yaptıkları Washington yolculuğu gelmektedir. Bay İhsan Sabri Çağlayangil, Devlet Başkanı Sunayın yapacağı Amerika gezisinin programını amerikalı yetkililerle konuşmak gibi pek de inandırıcı olmayan bir bahaneyle çıktığı Birleşik Devletler yolculuğunda Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk'la ikibuçuk saat görüşmüş, onun arkasından Washington'a gelen Yunan Dışişleri Bakam Tumbas da Rusk'la aynı uzunlukta bir görüşme yapmıştır. Bu iki görüşmeden sonra, Çağlayangil ile Tumbas kendi aralarında buluşmuşlardır. Bu buluşmada yüksek kademedeki bir amerikan diplomatının da bulunduğu bildirilmektedir.

Washington'dan New-York'a geçen Bay Çağlayangil, eğer Ankaraya danışmak zorunu duyduğu birşeyler olmasaydı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulundaki konuşmasını da okur, öyle geri dönerdi. Fakat böyle yapmamış, kısa bir süre için de olsa Türkiyeye gelmiş ve geçtiğimiz haftanın sonunda yeniden New-York'a uçmuştur. Öteyandan, Yunan Kralı Konstantin de, birlikte ziyaret ettikleri Birleşik Arap Cumhuriyetinde, Arşövek Makarios ile başbaşa görüşmeler yapmış bulunmaktadır.

Son olarak, gözden kaçmaması gereken bir başka gelişmeye daha değinelim. Aşağı yukarı bir yıldır Türkiyenin Lefkoşe maslahatgüzarlığını yapan Bay Özdemir Benler de, geçen hafta, "yıllık iznini kullanmak üzere" Ankaraya dönmüştür, Bu yıllık izin herhalde uzun sürecek olmalı ki, Bay Benlerin yerine bir başkasını göndermek zorunluğu duyulmuştur. Pek mevsimsiz olduğu şüphe götürmeyen bu yıllık iznin arkasında acaba, söylendiği gibi, Bay Benlerin sağlık durumu mu yatmaktadır, yoksa Lefkoşeye ufukta görünen çözüm yolunu Kıbrıs türklerine sunacak daha az yıpranmış yeni bir aracı mı yollanmak istenmiştir? Bu sorunun karşılığı da herhalde önümüzdeki birkaç gün içinde ortaya çıkacaktır.

Bütün bu gelişmeler sırasında dikkati çeken en önemli nokta, türk dış politikasını yönetenlerin ısrarlı sessizliğidir. Gerçi Başbakan Demirelin geçen hafta New-York Times gazetesinde çıkan bir beyanatına balonca buna pek de şaşmamak gerekir. Çünkü sayın Demirel, şimdiye kadar yalanlanmadığı İçin gerçeğe uygun saydığımız bu beyanatında, "Kabul edebileceğimiz bir anlaşmaya verebilirsek, gazetelerin yazdıklarına kimse aldırmayacaktır. Ülkeyi Hükümet yönetmektedir ve Hükümet yalnızca Parlâmentoya karşı sorumludur" demekle, kamuoyunu açıkça işin dışında bırakmıştır. Dışişleri Bakam Çağlayangil ise, New-York'a uçmadan önce verdiği demeçte, Ada türklerinin açık huzursuzluğu karşısında Parlâmentonun yanına onları da koymuş ve "Parlâmentonun ve Kıbrıs türklerinin kabul etmediği bir anlaşmaya yanaşmıyacağız" derken, nedense, gene türk kamuoyunu bir tarafa bırakmıştır.

Bu tutumun sakıncaları, daha şimdiden ortadadır. Türk halkı, kendisini bu kadar yalandan ilgilendiren bir sorunda yöneticilerinin ağzından aydınlanamayınca, ortalıkta dolaşan çeşitli söylentilere kulak kabartmak zorunda kalmaktadır. Bu söylentiler, kaynaklarını, yabancı basında çıkan bazı haber ve yorumlardan almaktadırlar. Fransanın NATO'nun askeri örgütünden çıktıktan sonra kanat ülkelerin eskisinden daha büyük önem kazandığı, özellikle Yunanistanın "enosis" gerçekleşirse NATO kuvvetlerine yeni bazı üsler vermeye hazır olduğu, bu yüzden Birleşik Amerikanın Türkiye üzerine baskılar yaptığı ve ekonomik güçlükleri ağır basan Türkiyenin de Adada kendisine tâviz olarak verilecek bir üs karşılığında adı söylenmeyecek bir "enosis"e razı olacağı, hep bu söylentiler arasındadır. Bu söylentilere Dışişleri Bakanı Çağlayangilin yukarıda değindiğimiz demecinde ki her tarafa çekilir sözler de katılınca, türk kamuoyu bu konuda alabildiğine karanlıklar içine girmektedir.

Türkiyede Kıbrıs sorununun çözümlendiğini görmek istemeyecek tek bir kişi yoktur. Fakat bu çözüm yolu büyük bir gizilik perdesi içinde ve kamuoyunun bilgisi olmadan kararlaştırılırsa, sonradan ortaya, hiç akla gelmeyen tenkitlerin çıkması kimseyi şaşırtmamalıdır. Türk kamuoyuna olup-blttiler yapmak ve yönetenlere doğru görünen çözüm yollarını yönetilenlere tartışmasız kabul ettirmek çağı, arık çok geride kalmıştır. Hele söylentiler doğru çıkar da Kıbrıs bir askeri üs karşılığında Yunanistana bırakılacak olursa, bu tenkitlerin pek ağır olacağı şimdiden bilinmelidir.

yapanlara karşıyız!." diyerek nutuk atmaya başladı ve sözü politika piyasasının çoktan iflâs etmiş politikacısı Kasıma Güleğe getirerek:

"— Gülek dört, Beş yıl önce Tanın gazetesini çıkardı. O gazetede en sosyalist yazılar yer aldı!. En solcu yazarlar kadrosundaydı" dedi.

Fakat cümlesini bitirmeğe fırsat bulamadı. Sol yakasında 451 numaralı kart bulunan sarısın bir genç hemen ileri atıldı ve sinirli bir şekilde:

"— Yanlış anlamadımsa, siz, Kasım Güleğin solcu olduğunu veya solu savunduğunu mu söylemek istiyorsunuz?" diye sordu.

Sarışın gencin bu ani çıkışı karşısında bir an şaşıran 578 yaka numaralı adam, herhangi' bir cevap vereceği yerde, başını öne eğdi ve loş koridorda yürüyerek başka bir grupa katıldı. Bu sırada, koridorun diğer ucunda da 66 yaka numaralı bir başka adam, yuvarlak lâflarla "Ortanın Soluna karşı olmadığım" söyliyerek propaganda yapmakta ve 296 yaka numaralı arkadaşından geri kalmamak için çaba sarfetmekteydi. Bu üç adamın koridorda her rastladıktan şahısla heyecanlı konuşmalar yapmalarında ve oradan oraya koşuşmalarındaki telâşı gören orta yaşlı bir partili ise arkadaşına dönerek:

"— Görüyor musun şunları?.. Bir anda nasıl da sola çark ediverdiler!. Sanki Ortanın Soluna karşı çıkan bunlar değillermiş gibi, nasıl da yön değiştirdiler!." demekten kendini alamadı.

Olay, geçtiğimiz hafta Cumartesi günü, saatlerin 14.30'u gösterdiği sırada cereyan etti. 578 numaralı kartın isim hanesinde Yaşar Keçeli, 66 numaralıda Oğuz Oran, 296 numaralıda da Sedat Börekoğlu adları okunuyordu. Bunlar, geçmiş yıllarda "Kravatsızlar", daha sonra "Teşkilâtçılar", şimdi de "Ortanın Solu deyiminin kullanılmasına karşı olanlar" diye bilinen, İstanbul CHP İl teşkilatındaki hizbin öncülüğünü yapanlardı.

Bir gün öncesine kadar renklerini -konuşma ve davranışlarıyla- belli etmiş olan bu şahıslarda o gün görülen ani dönüşün nedeni ise, 45 dakika önce İnönünün, CHP İstanbul İl Kongresine katılan 765 delegeye yaptığı konuşmayla vermiş olduğu dersti. Zira İnönünün konuşmasıyla, o güne kadar takip ettikleri yolun çıkmazlığını gördüklerinden, hemen geri çark etmeyi geçerli bir taktik saymışlardı!

Nitekim Oğuz Oran, yaptığı konuşmada, kendisinin -zaten- ortanın solunda olduğunu anlatmak için, 956 yılında, "sol faaliyetlerde bulunduğunu ve bu yüzden partiden ihraç edilmek istendiğini" belirterek, taraftar toplamak kurnazlığını gösterdi. Yaşar Keçeli ise, Orandan daha da ileri giderek,

"— Evet, işte söylüyorum; Yaşar Keçeli ortanın solundadır!.." demek zorunluğunu duydu.

Bu şekilde konuşan, Oran ve Keçeliden ibaret kalmadı. İki yıl öncesine kadar kendilerine şakacık-

"Demirel Ortanın Solundayız dese"

Daima "bir bardak suda fırtına" mahiyeti taşımış olan Ortanın Solu hikâyesine, C.H.P. nin içinde bir aydınlık gelmeye başlamasının memnunluk uyandırmamasına imkân yoktur. Kurultayın bir genel provası havasında geçen İstanbul İl Kongresinde İnönünün açık izahları, C.H.P.'ye sol kanadından ve sağ kanadından gelen tehlikeleri aynı vehaınette görerek belirtmesi, partisinin aşırı sağa karşı da, aşırı sola karşı da tutumunu izah etmesi iyiniyetli çok kafaya gerçeği sokmuştur.

Ortanın Solunun uğradığı tefsirler de, ne kadar ilgi çekici olduklarını bu kongre vesilesiyle yeniden belli etmişlerdir. Basındaki sağcı ve solcu organların hiç biri, bu terimle isimlendirilen "C.H.P. reformları" um üzerinde durmamış, solcular "sol" kelimesinin muhafaza edildiğini belirtmişler, bunu alkışlamışlar, sağcılar hâlâ "sol" un kullanıldığını söyleyerek C.H.P. den ümidin kesilmesini istemişlerdir. Halbuki bunların ikisi de, asıl, "C.H.P. reformları" nı beğenmediklerini, sırası geldiğinde saklamamaktadırlar. T.İ.P. yazarları CHP.'ye hep "burjuva ve kapitalist partisi" diye yüklenmektedirler, AP. yazarları ise devletin dış ticaret üzerindeki bugünkü kontrolünü de çok görüp "Bırakınız yapsın-Bırakınız geçsin" formülüne olan hasretlerini dile getirerek "bakkalların devletleştirileceği" umacısını bu hasretlerine kavuşabilmek için korkuluk diye kullanmaktadırlar.

Tabii bu çelişmedir ki gittikçe çok sayıda vatandaşa C.H.P. nin temel felsefesini ve ilkelerini daha iyi anlatmakta, seçimlerden bu yana esen tozkoparan fırtına yavaş yavaş dağılmaktadır.

Fakat, bu gidişi hızlandırmak için belirli C.H.P. liderlerinin, Feyzioğluların, Aksalların, Erimlerin ve onlardan hemen sonra gelen İkinci Adamların küçük parmaklarını dahi kaldırmak istememeleri ilgi çekicidir. Genel Sekreter Kemal Satırın İstanbul İl Kongresinde söylediği "Demirel Ortanın Solundayız dese, A.P. bunu bayrak yapardı" sözü çok doğru bir şikâyeti dile getirmektedir. Kaldı ki, Feyzioğlular, Aksallar ve Eri,mler, fikir, düşünce ve inanış itibariyle de Ortanın tanı solunda kimselerdir.

O halde, memleket ölçüsündeki bir yanlış anlamayı ortadan kaldırmak için niçin vaziyet almazlar? Niçin seferber olmazlar?

Çünkü, C.H.P. de bir liderlik savaşı vardır, A.P. de ise bu yoktur. Bundan dolayıdır ki, yaşla tehdit edilmeyen Demirelden sonrası için A.P. de tertipler düşünülmezken CHP. de çok kimse, bugünden fazla yarım hesaplamaktadır. Kendini beğenmiş Feyzioğlu Grupu, Ortanın Soluna, bu terimin irade ettiği manâdan ziyade bu terim kendileri tarafından ortaya atılmadı ,onun şampiyonluğunu kendileri yapmıyorlar, yapamadılar diye soğuktur. Yoksa bu genç grup, Kaldor Raporunun savunucusudur ve Üçüncü İnönü Hükümeti sırasında şimdi Ortanın Solu diye anılan reformları kâfi görmemiştir, Ferit Melenleri yeter derecede cesur reformcu olmamakla suçlamıştır. Bir fikir ki, Feyzioğlu-Paksüt-Kırca üçlüsünden çıkmış

tan bile olsa "solcu" denmesinden "veba mikrobu gibi" kaçınan ve bunu söyliyenleri kahretmek için ellerinden geleni esirgemiyecek olanlar bile, İnönünün konuşmasından sonra taktik değiştirerek, başarı kazanmak için, âdeta Ortanın Solu yolunda birbirleriyle yarışa çıktılar.

Genel Başkanın şamarı

Bir il kongresinden çok, âdeta bir "küçük kurultay" havası içinde cereyan eden İstanbul İl Kongresinde ilk güne "İnönü günü", son güne de "Ecevit günü" dense yeridir. Zira -tarafsız gözlemcilerin yorumlarında da temas edildiği gibi, 18 Ekimde yapılacak CHP Kurultay toplantısının bir çeşit örneği veya tatbikatı olarak görülen bu kongrede İnönü ve Ecevit, CHP'nin tutumunu da açık bir şekilde ortaya koyduklarından, çılgınca alkışlandılar, tezahüratla karşılandılar.

Saat 10.50'de, elini öpmek isteyenlerin barikatını güçlükle yararak salona giren İnönünün, Başkanlık Divanının sağ tarafında, Bülent Ecevit, Hayrettin Uysal, Prof. Muammer Aksoy ve Kenan Esenginin arasında oturmayı özellikle seçmiş olması, seksenüç yaşındaki liderin, yapacağı konuşmada "Ortanın Solu"na değineceğini önceden belli etmişti.

Düz siyah bir kostüm giymiş ve desenli siyah bir kravat takmış bulunan İnönü, saatlerin 12'yi gösterdiği sırada, beş mikrofonun önünde yaptığı 130 dakikalık konuşmayla, yeniden, ağırlığını, partiiçi mücadelesinin sol kefesine koydu. Konuşmasında önemli birçok memleket sorununa değinen İnönü, -diğer partilerce yapıldığı yetmiyormuş gibi-, kendi partisinden bazı kişilerin de polemik yapmalarına vesile olan "Ortanın Solu"nu büyük bir "sadelik"le anlattı. İnönü, Ortanın Solu deyimini tartışma konusu yapanları iki grupta topladı: Ortanın Solunu anlamıyanlar ve anlamak istemiyenler... Konuşmasında, bu deyimi, anlamıyanlara açık açık izah eden İnönü, "anlamak istemiyenler"e de kesin ihtarda bulundu ve:

"— İyi anladıkları halde, aslında bizim programımızdaki elzem sosyal ve ekonomik reformlara karşı bulunduklarından dolayı anlamak istemiyenler; artık parti bünyesindeki rollerini kaybedeceklerdir. Parti programı ve seçim beyannamelerimızdeki bu reformları kabul etmiyenlerin Ortanın Solu deyiminde sol kelimesi bulunduğunu bahane ederek vaziyet almaları asla mazur görülemez!." dedi.

Zaman zaman, elindeki yazılı kâğıdı bırakıp irticalen yaptığı bu konuşma sırasında geçen her "Ortanın Solu" ile ilgili cümlesi coşkunca alkışlanan İnönü, ön sıralarda bir sfenks sessizliğine bürünmüş "76'lar"ın lideri Ekrem Özdenin gözünün içine baka baka konuşmasına devam etti ve bir ara:

"— Hoşunuza gitti. Kazandım demektir!" dedi.

İnönünün bu konuşmasından sonra, günlerdir kulis faaliyetine girişmiş olan "ortanın sağındaki-

A. P. bunu bayrak yapardı!,,

bulunmasın, ona hiç fikir denilebilir mi?

Nihat Erim başka bir havadadır. O, ilerisinin başarısını kendisinin "Ortadaki Adam" olmasında görmektedir. Bir tarafa angaje olmak istememektedir. Halbuki işin başında, Ortanın Solunun felsefesini Erim yapmıştı. Şimdi, bayrağın başka ellere geçmesini sessizce seyretmektedir. Heves ettiği tip, bundan altı-yedi yıl önceki İsmail Rüştü Aksaldır. Yani, herkes tarafından kabul edilebilecek, sivri yanı olmayan bir toplayıcı!

Aksalın hareketsizliğini hesaplara değil, tabiatının özelliklerine vermek daha doğrudur. Aksal hep, güç zamanlatın çıkış yapan adamı olmuştur. Bazı Kurultaylardaki tesirli müdahaleleri elbette unutulmamıştır. Aksal, C.H.P. de kendisinin, Ortanın Solu konusunda bu çapta bir kuvvetli çıkışma ihtiyaç duyulduğunu maalesef farketmemektedir.

Hesaplardaki asıl yanlışlık, İnönüden sonra partinin bu tip liderlerden her hangi birine, tek başına kalabileceği hesabıdır. C.H.P. yi tek başına devralabilme şansına malik adam yalnız Kasım dilektir. Fakat onun devralacağı parti, elbette ki C.H.P. olmayacak, manasız ve silik, ömrünü hemen yitirecek bir topluluk olacaktır. Bu hazin âkibetten C.H.P. yi koruyacak tek alternatif bugün, İnönünün anlattığı manadaki *ve* partinin büyük liderleri tarafından kabul edildiğinde şüphe bulunmayan felsefe etrafında, bunların bütün gayretleriyle toplanmalarıdır. Demirel

Aksal — Feyzioğlu — Erim
Devrimci sfenksler

Ortanın Solundayız dese, A.P. bunu bayrak yapardı! Hem de, buna inanmayanları dahil.

C.H.P. nin ve C.H.P. lilerin istediği ise, buna inananların bunu bayrak yapmaları. Bu, liderlerden istenilen çok fazla bir şey midir, acaba? Ve acaba liderler, oyun oynayanların oyunları hiç kimse tarafından sezilmiyor mu sanmaktadırlar?.

ler", kongre salonundan âdeta silindiler.

Doğrusu, İnönünün bu konuda bu kadar sert çıkış yapacağı, Özden ekibiyle mücadele eden en ateşli Ortanın Solu savunucularının bile aklına gelmemişti. Hattâ, bu ekibe böylesine bir şamar indireceği de -doğrusunu söylemek gerekirse- hiçümit edilmemekteydi.

Ancak, bu konuşmayla CHP Genel Başkanının sadece Ortanın Soluna karşı olanlara şamar indirdiğini söylemek doğru olmaz. Çünkü bu konuşmasında İnönü, ikinci şamarı da, CHP'yi TİP paraleline sokma çabasında bulunanlara attı. Sayıları çok az da olsa, bâzı CHP'lilerin, CHP'yi TİP'in yörüngesine sokmaya çalıştıkları biliniyordu. İşte bunlara, İnönünün cevabı şu oldu:

"— Ortanın Solunu, aşırı sol fikirlere CHP'nin kapısını açmak için fırsat sayanlar ise sol kanadın oyununu oynamaktadırlar. CHP bu tuzağa düşmiyecektir!.."

Ortanın Solunun zaferi

Kongrenin ikinci ve son günü olan Pazar günü, İnönü tarafından dikkatle izlenen başlıca konuşma, denilebilir ki, sadece Bülent Ecevitin konuşması oldu. Delegelerin, ayakta, dakikalarca alkışladığı 60 dakikalık bu konuşmasında Ecevit, özellikle Ortanın Solu konusuna değinerek, açık ve samimi anlatımıyla, tereddütleri gidermesini bildi. Ortanın Solunu, halkın kolaylıkla anlıyabileceği bir şekilde delegelere anlatan Ecevit, Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede demokrasinin, ortanın solunda bir tutumla korunabileceğini belirtti ve ancak dış sömürücülüğün bu yolla önlenebileceğini söyledi.

Kendisinden önce konuşan Genel Sekreter Kemal Satırın "ortanın solunun ne olmadığı"nı belirtmesine karşılık, bu deyimin "ne olduğunu" örneklerle açıklamayı tercih eden Ecevitin konuşmasından sonra, denilebilir ki, "küçük kurultay" havası ansızın değişti ve çalışmalar basit bir il kongresi şeklini aldı.

İl Yönetim Kurulu ve Kurultay delege seçimi için, Ekrem Özden ve taraftarlarının tüm ümitleri artık suya düşmüştü. Kendilerini "Teşkilâtçılar" maskesi atlında gizlemelerine rağmen, Ortanın Soluna karşı olanların çeşitli manevralarla seçimi kazanma çabalarının da bir fiyaskodan öte geçemiyeceği daha o gün anlaşılmış gibiydi. Nitekim, bu haftanın başında İstanbul İl Merkezinde yeni CHP İl Yönetim Kurulu ve Haysiyet Divanı ile ilgili oyların tasnif sonuçları, Ali Sohtorik ve taraftarlarının tam bir zafer ilânıydı. 564 geçerli oydan 462'sini alan Ali Sohtorik yeniden İl Başkam olmuş, onun 12 kişilik il yönetim kurulu aday üstesi sadece 3 fire vererek görev başına getirilmişti. Ancak şurasını belirtmek gerekir ki, kongreden iki gün önce il başkanlığına bile kendisini aday göstermeye kalkışan Oğuz Oran, bütün çabalarına rağmen ,bu seçimde yönetim kuruluna bile giremedi. Sadece Yaşar Keçeli, Sedat Börekoğlu ve Kâzım Özeke -o da sola çark etmeleri ve şahsi çalışmaları ile yeni İl Yönetim Kuruluna girebildiler. Kadın ve Gençlik Kolları temsil eniklerinin yanısıra, Haysiyet Divani üyeliklerini de hep Ali Sohtorik ekibi kazandı.

Bu satırların yazıldığı sırada Kurultay delegelerinin seçimiyle ilgili tasnifle uğraşılmaktaydı. Bu bakımdan, seçilen 82 delegenin kimler olduğu öğrenilemedi. Yalnız, İl Yönetim Kurulu seçim sonuçlarına bakılacak olursa, Kurultaya gidecek delegelerin de yüzde 70'inin Ortanın Solu fikrini savunan kişiler arasından seçileceğini söylemek mümkündür.

Saadettin Bilgiç
Karanlıkta göz *kırpıyor*

Ortaya çıkan gerçekler

Tahminleri günlerce önce başlamış olan ve -belki de- yankıları günlerce sürecek bulunan İstanbul CHP İl Kongresi, -şimdiye kadarki kongrelerin en kötü organize edilmişi olmasına rağmen-, CHP ile ilgili bazı gerçekleri gün ışığına çıkarmıştır. Bunlardan birincisi, Atatürk Türkiyesinin aşın cereyanlardan, iç ve dış sömürücülerden kurlarılması savaşında CHP'ye büyük görevler düştüğünün anlaşılmış olmaşıdır. Türkiyeyi daha halkçı ve devrimci yolla kalkındırmak için partiyi sadece program ve günün şartları bakımından değil, tamamen kendisine has şartlar bakımından da yoluna oturtmak zorunluğu bu kongreyle tekrar meydana çıkmıştır. Kurultay arefesinde -hele seksenüç yaşına girdiği bir günde- İnönünün böylesine ender rastlanan bir çıkışla, yıllardanberi tartışma konusu edilen "CHP'nin yönü" meselesini halletmek istemesi ve gerekirse Kurultayda büyük operasyonlara gidilmesini arzu etmesi, Genel Başkanın kesin karara vardığını göstermektedir.

İkinci gerçek, CHP'nin seçimleri kaybetmesinin başlıca nedeninin Ortanın Solu deyiminden çok, partiiçi mücadelelerden vakit ayırılıp da vatandaşlarla temasa geçikmemesi olduğunun anlaşılmasıdır. Zira isimleri "as"ların yanısıra pek anılmıyan, partiye kalben bağlı yıllanmış üyeler, yaptıkları konuşmalarda tamamiyle bu konuya temas etmişler ve seçimlerdeki başarısızlığı, partinin kurmay heyetinin beceriksizliğine yüküyerek, daha dinamik ve atılgan bir kadronun işbaşına gelmesi dileğinde bulunmuşlardır.

İstanbuldan gidecek olan 82 delegenin Kurultayda bu yolda bir çalışma yapacaklarının ve diğer delegelere tesir edeceklerinin -bu kongreyle- açıkça anlaşıldığını belirtmekte fayda vardır.

A. P.

Maskeler atılıyor

Kasım ayı sonunda -25,26.27 Kasım- yapılacak büyük kongresine daha hayli zaman bulunmasına rağmen AP üst kademesi çoktan kongre havasına girmiş ve hizipler ara-

sında kıran kırana bir post kavgası başlamıştır.

Ancak, önümüzdeki günlerde daha da şiddetlenecek olan bu mücadele, aslında yeni değildir. Demirele yakınlığı ile tanınan bir Bakanın bir sohbet sırasında söylediği şu sözler, mücadelenin geçmişini ye mahiyetini açıklayabilecek niteliktedir :

"—Muhalefet yakamızı bıraksa, AP'lilerle eski DP'liler biribirimizi yiyeceğiz. Hedef tek olduğu için, beraber miş gibi görünmek zorunda kalıyor ve öyle hareket ediyoruz."

Siyasi çevrelerin "garip bir orta oyunu" şeklinde niteledikleri bu mücadele, geçtiğimiz hafta cereyan eden küçük bir olayla da belirli hale gelmiş bulunmaktadır.

AP Merkez Yönetim Kurulu üyesi ve İstanbul milletvekili Saadettin Bilgiçin, AP'li bazı intikamcı ve gerici basının memlekette son günlerde yarattığı havadan ürkerek, onların şöyle hafiften kulaklarını çekmeye kalkması üzerine ipler kopmuştur. Bilgiç, bir İstanbul gazetesinde yayınlanan ve iplerin kopmasına sebep olan konuşmasında "DP ileri gelenleri için yapılan yayınların onların yakınlarınca, bu arada AP içinde iyi karşılanmadığını, nurculuğu öven parti mensuplarının sigaya çekileceğini" söylüyor, ayrıca, şu hususu da belirtiyordu :

"— AP'ye yakın bilinen bazı gazeteler, aslında, AP'nin, karşısındadırlar. Kasıtlı yayınlar yapıyorlar. Bütün bunlar yetkili kurulda görüşülecektir."

Haber, AP çevrelerinde bomba tesiri yaptı ve Bilgiç, bütün yalanlamalarına ve havayı yumuşatma çabalarına rağmen, yıldırımlardan kurtulamadı.

En büyük tepki, AP'nin aşırı sağ ucunun sözcülüğünü yapan Yeni İstanbuldan geldi. Irkçı-ümmetçi bir kadronun yönettiği bu gazete, Bilgiçin, bu demeci Demirelin direktifiyle verdiğini yazdı. Gazete bu tutumuyla bir taşla iki kuş vuruyor, bir taraftan Bilgiçi hırpalarken, Demireli de eski DP'liler nezdinde harcamayı hesaplıyordu.

Siyasi çevrelerin kanaati, Bilgiçin bu konuşmayla hem Demirelcilere, hem de eski DP hizbine karşı büyük bir açık verdiği şeklindedir. Aynı çevrelere göre Bilgiç ve grupu, bu çıkışın vebalini kolay kolay ödeyemiyeceklerdir.

Kulağa Küpe

Hayır, bu da o değil!

son Havadisten okuyoruz:

"Dün, altı yıl sonra Adanaya ilk olarak geldiği için Adanada krallara lâyık bir şekilde karşılanmış ve şehire 150 otomobillik bir kortej ile girmiştir. Kortejin önündeki motosikletler halka çiçek atmış, o, Adanalıların çoşkun tezahûratı arasında oteline kadar yakından izlenmiştir."

Yok canım, bu, Zeki Müren!

Bu olay, AP içindeki üç ayrı hizbin arasında öncedenberi mevcut post kavgasına sadece bir örnektir.

Üç hizip

AP üst kademesi, elle tutulur belirtilere bakılırsa, eski DP'lilerden fena surette çekinmekte ve onları zararsız hale getirmenin yollarını aramaktadır. Gerek iktidar, gerekse parti kademelerinde bunun mücadelesi uzun zamandanberi yapılmaktadır. Hatta AP İktidarı, bir süre önce çıkardığı bir yönetmelikle, aftan faydalanan eski DP'lilerin iktisadi devlet teşekküllerinin üst kademelerinde görev almalarını önlemiş, onlar da buna. dişlerini gıcırdatarak boyun eğmişlerdir.

Süleyman Demirel
Kongre hazırlığı

Büyük kongrede üç hizip çarpışacaktır. Bunlar,siyasi çevrelerce "Anglo-amerikan" diye adlandırılan Demirelciler, "Neo-faşistler" olarak tanınan eski DP'liler ve "Ümmetçiler" diye bilinen Bilgiççilerdir. İkinci ekibin başını kimin çekeceği kesin olarak belli olmamakla beraber, iplerin perde arkasındaki eski DP'lilerin elinde olduğu bilinmektedir.

AP'ye yakın çevreler, genel başkanlık için şimdilik ikinci bir adayın bulunmadığını söylemektedirler. Fakat, geçen kongredeki gibi yine bir sürprizle karşılaşılabileceği de uzak bir ihtimal değildir.

Kongrede en büyük mücadele, genel idare kurulu için yapılacaktır. Bilgiç ve Demirel ister tek, ister ayrı ayrı listelerle kongreye gitsinler, bütün çabalarını bu yönde harcayacaklardır. Çünkü, teşekkül edecek genel idare kurulunun, hükümet teşkili üzerinde büyük rolü olacaktır. Bu kurulu kim ele geçirirse, son raundu o kazanmış sayılacaktır.

Parti çevrelerindeki hakim kanaat, bu kongrede Bilgiç Demirel ikilisinin her şeye rağmen beraber hareket edeceği şeklindedir. Yani bunlar, postu eski DP'lilere kaptırmamak için, gönülsüz de olsa, böyle bir yol takip etmek zorundadırlar.

Büyük kongrenin rengi

Demirelin kongrede ağır hücumlara uğrayacağı ileri sürülmektedir. Eski DP'liler onu kendilerine ihanetle, Bilgiççiler ve diğer mutedil unsurlar ise başarısızlıkla suçlayacaklardır. Demirel, bunları bildiği için, baştanberi takip ettiği "mavi boncuk" taktiğinde ısrar etmektedir. Meselâ, yeni Ticaret Bakanının tayininden önce Bilgiçe danışmış ve isim vererek, onun düşüncesini sormuştur. Kendini mümkün mertebe ağır satma politikası güden Bilgiçin buna cevabı ise sadece bir "Hayırlı olsun" olmuştur.

Eski DP'liler Bilgiçe de ağır şekilde yükleneceklerdir. Zaten bu çevrelerce şimdiden aforoz edilmiş olan Bilgiç. Demirelle işbirliği yap-

mış gösterilecek, o da Demirel gibi ağababalara ihanetle suçlanacaktır. Son demecinin de Bilgiçin başına epey iş açacağı sanılmaktadır.

Demirel, sakin görünme çabalarına rağmen, büyük bir endişe içindedir. Çünkü, hangi hizipten gelirse gelsin, ithamlara cevap verebilecek durumda değildir. Yusyuvarlak tutumuyla ne İsayı, ne de Musayı memnun edebilmiştir. Ayrıca, Başbakan olarak, başarısızdır ve Bakanların tesbitinde de büyük şanssızlığa uğramıştır.

Muhalifleri, Demireli daha şimdiden sıkıştırmaya başlamışlardır. Hükümet, geçende toplanan Genel İdare Kurulunda ağır hücumlara uğramış ve birçok Bakanın istifası istenmiştir. Büyük kongreye kadar yapılacak toplantıların ana konusunun yine bu olacağı AP'li çevrelerce söylenmektedir.

Büyük kongrenin kulisi bütün *hı*zıyla devam etmektedir. Her hizip, taktiğini ve hedeflerini tesbitle meşguldür. Taraflar birbirleri aleyhinde ele geçirebildikleri belgeleri en iyi şekilde değerlendirmenin yollarını aramaktadırlar.

Sonuç ne olursa olsun, AP bu kongreden yıpranmış olarak çıkacaktır.

Gazeteciler

Varan: İki!

Salonda bulunanların şaşkınlığı her geçen dakika biraz daha artıyordu. Sırtını duvara dayamış iriyarı, kalın bıyıklı adam, karşısında, istifini hiç bozmadan manzarayı seyreden efendi yapılı birisine durmadan bağırıyordu:

"— Ulan, sizin hepiniz gomonistsiniz! Memleketi felâkete sürüklemek istiyorsunuz amma, bekleyin, hepinizin başını ezip, kökünüzü kazıyacağız!"

Olay, bu Salı günü, saatlerin 10.30'u gösterdiği sırada, Ankara Belediye Meclis salonunda cereyan etti. Ulus Gazetesinin Spor servisi şefi, Beden Terbiyesi Ankara eski Bölge Müdürü Cemal Saltık, Belediye Meclisi üyesi AP'li Muhsin Şensöz ve Halil Sapmaz adındaki şahıslar tarafından dövüldü ve bir parmağı kırıldı.

Olayın çıkmasına, Muhlis Şensöz adındaki, müteahhit bir Belediye Meclisi üyesinin çok çirkin davranışı sebep oldu.

Ankarada bir meydan ve caddeye merhum Cumhurbaşkanı Gürselin adının verilmesini görüşmek üzere toplanan Belediye Meclisi, oturumu Atatürke, Gürsele ve Devrim şehitlerine saygı duruşuyla açmak istedi. Teklifin kabul edildiği ve üyelerin saygı duruşunda bulunmak üzere ayağa kalktıkları bir sırada, AP'li Muhlis Şensözün yavaşça salondan sıvıştığı görüldü.

Gazetesi adına toplantıyı izlemekte olan Cemal Saltık, yanlış bir hükme varmamak için, saygı duruşunun sonunda tekrar salona dönen Muhlis Şensöze yaklaşarak, bu davranışının sebebini sordu. Kıyamet, bu soru üzerine koptu. "Sen, yoksa, Akşamın muhabiri misin?" diyerek Saltığın üzerine yürüyen AP'li, onun Ulus Gazetesinden olduğunu öğrendikten sonra da bağırıp küfretmeğe devam etti. Bu arada, masanın üzerinde bulunan dökme bir sigara tablasını kaparak, Saltığın suratına fırlattıysa da, tabla Saltığın eline çarptı.

Salonda bulunan diğer üyeler donup kalmışlardı. Zira, böyle bir olayın çıkması için ortada hiç bir sebep yoktu.

Araya girenler, Saltığı salondan dışarı çıkardılar. Saltığın peşinden dışarıya fırlayan Halil Sapmaz adındaki bir başka AP'li üye, arkadan yetişerek, Saltığı sol elinden yakaladı, bükmeye başladı ve kafa vurmak istedi. Sağlam bir yapıya sahip Cemal Saltık, silkinerek kurtuldu ve aracıların yardımıyla dışarı çıkarıldı. Fakat elinde şiddetli bir ağrı başlamıştı.

Bu arada orada bulunan, aynı gazetenin emektar foto muhabiri Hüseyin Ezer de, resim çekmek isterken, saldırganlardan gerekli nisbette nasibini aldı.

Cemal Saltık, olaydan sonra elinin rontgenini çektirdi. Sol elin dördüncü parmağının son boğumdan kırıldığı tesbit edildi.

Saltık, alacağı raporla Savcılığa başvuracak ve saldırganlar hakkında dâva açacaktır.

Öğrenildiğine göre, Muhlis Şensöz, İlhami Soysalın dövülmesi olayına en çok sevinenlerden birisidir. Bu sevincini, o günlerde çektiği bir telgrafla Soysala iletmiştir. Telgrafta şöyle denilmektedir:

"Fikir hürriyeti adına kutsal olan her şeyimizi yıkmak mücadelesine rehber olmanızın cezasını çektiniz. Sizi o hale getirenleri tanıyıp temiz alınlarından öpmek isterim."

Belediye Meclisi içine de girebilen kabadayılığın bundan böyle, daha nerelere gireceği merak konusudur.

Hükümet

"Başka hükümet bulun!,,"

Bu haftanın başında, Pazartesi günü, postacı, AKİS idarehanesine Vartodan çekilmiş, 1064 kayıt numaralı şu telgrafı getirdi:

"Hükümetten ümitlerini kesmiş otuzüçbin felâketzede Vartolu, Parlâmentoyu, gençliği ve tüm ulusu imdada çağırıyoruz. Soğuk ve yağmurlar başladı. Vartonun kuzeyindeki Bingöl dağlarının eteklerine kar da inmeğe başladı. Kaderlerine terkedilmiş otuzüçbin felâketzede Vartolu, çadırlarda, kışın getireceği daha büyük felâketi endişe ve korku ile beklemektedir. Yerle bir olan Varto ve doksan köyü için otuzaltı gün içinde sadece altmışdört baraka kurulabilmiştir. Parlâmentoya, gençliğe ve tüm ulusa endişe ve çağrımızı tekrarlarken, ilgisizlikleri ve yetersizlikleri sabit olan Bakanları istifaya davet ediyoruz.

Emin Gül
Varto Kültür Derneği
Genel Başkanı"

Resmi makamların verdiği iyimser Varto haberlerine alışmış olanlar bu telgrafı yadırgayabilirlerdi ama, aynı gün gazetelerde yayınlanan haber, hiç bir tereddüde yer bırakmıyacak kadar açık ve kesindi: Vartodaki felâketzedeler, İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu ile Köy İşleri Bakanı Sabit Osman Avcıyı yuhalamışlar, kendilerini dip-ikle engellemeğe kalkışan jandar-

Derdi başından atan bir iktidar

Bir hükümetin, memlekette bir bölge felâkete uğrarsa orada yapabileceği en ciddiyetsiz hareket, felâketzedelere nakit para dağıtmaya kalkışmasıdır. Felâkete uğrayan bölge Hükümetten ihtiyaçlarının karşılanmasını, yaralarının sarılmasını ve plânlı bir şeklide, bir daha bu tarz bir âfetin kendisini çarpmaması için ne gerekiyorsa onun yapılmasını ister. Oraya yardım malzemesi gönderilecektir. Hükümet diye, bunun vaktinde sevkedilmesini ağlayan organa derler. Bu malzeme onun bunun elinde çarçur olmayacak, karaborsaya düşmeyecektir. Hükümet diye, bunu temin eden organa derler. Uzun vadeli tedbir çalışmalarına derhal başlanacaktır. Hükümet diye, buna başlayan organa derler. Eğer bir iktidar, bunların hiç birini yapamayacağını, yani tamamile âciz olduğunu anlarsa, işte o iktidar tutar her felâketzede ailenin eline bir parça para sıkıştırmakla sorumluluktan kurtulmanın yolunu arar.

Nakit para bu! Kimi tatmin eder ki? İkibin verirsin, üçbin ister. Üçbin verirsin, beşbin ister. İhtiyaç o kadar fazladır ki, hiç bir meblağ muhtaç aileyi tatmin etmez. Ondan dolayıdır ki böyle hallerde ciddi hükümetler "Al bu parayı, ne halin varsa gör" demez.

Derse, tıpkı Demirelin Bakanlarının başına geldiği gibi, o bölgenin halkı sorumsuzluk duygusunu ve lâubaliliği bu kerteye getirenleri kovalar.

Fakat, bunda Bakanlara kızmak neden? On ayı geçen İktidarı sırasında, derdi ve meselesi depremsiz de bu kadar çok olan bir Türkiyenin Başbakanı olan zat Başkentte kaç gün oturmuştur? İlçe ilçe, hatta köy köy dolaş, gördüğün her taşın üstüne çıkıp patates fabrikasından dünyanın en müreffeh milleti olmayı, aklına gelen her şeyi vaad et, sonra da san ki hükümet etmek budur. Bir Başbakan Başbakanlıkta oturur.. ve en önemlisi çalışır. Süleyman Demirel artık AP Genel Başkanı değildir. Tabiatı itibariyle her hangi bir ciddi çalışmadan hazzetmese, çapı bu olmasa da, kendisini sıkması ve Başbakanlığını bilmesi lâzımdır. Seyyar Başbakanlık, henüz her hangi bir yerde icat edilmemiştir. Demirel eğer bunu Türkiyede icat ettiğine inanıyorsa, bilmelidir ki ortaya çıkarttığı mamul Nasreddin Hocanın kar helvasından daha lezzetli değildir. Bunun için, Vartoluların, Bakanlarının suratına attığı paralar kâfi işarettir.

Belki, bir uzun iktidar devrini hülyalarında yaşatan Demirel, bunun yolunun önce kendisini, gezilerle tanıtmaktan geçtiğini sanır. Suni propagandalarla, gösteriş ve tafrayla bir insan, Michelin lastiklerinin alâmeti farikası gibi şişirilirse onun, gerçek devlerle boy ölçüşebileceğini düşünür. Bu arada, bütün ciddi ve önemli işleri "sonra" ya bırakır.

Veyl o Başbakanlara ki, gökteki yıldızlara bakarken ayaklarını altında açılan çukurlara yuvarlanmışlar ve oradan bir daha çıkamayıp unutulmuş ve gitmişlerdir.

Allah Türkiyeyi, bu AP İktidarı sürerken, Vartodan daha büyük ve daha geniş felâketlerle karşı karşıya getirmesin. Vartoluların başına gelen, böyle bir halde hepimizin kaderi olacaktır. Türkiye zaman zaman kötü, kifayetsiz iktidarlarla karşılaşmıştır. Türkiye, şimdiye kadar tarihinde AP İktidarı derecesinde gayrıciddi bir iktidarla hiç karşılaşmamıştır.

malarla çatışmışlar, bağırarak, Hükümeti istifaya davet etmişlerdi.

Bu olayda- göstermektedir ki, Vartoda, felâket bölgesinin diğer kesimlerinde şu günlerde cereyan eden olaylar son derecede vahimdir.

Halkın B a k a n l a r ı yuhaladığı olaydan bir gün önce, İmar Bakanı, kendisine dert anlatmaya çalışan Vartolular arasında bunaldı ve ayağa kalkarak,

"— Türk Hükümeti ancak bu kadarını yapabiliyor. Yaptıklarımızı beğenmiyorsanız, kendinize başka bir hükümet bulursunuz" dedi.

Köy İşleri Bakam Avcı, telâşla, arkadaşının koluna yapıştı.

"— Ne yapıyorsunuz Haldun bey? Sakin olun!" diye, kendisini teskine çalıştı.

Ertesi gün yine Vartoya gelen Menteşeoğlu, bir gün önce büyük bir tehevvürle -oysa, kızması gereken biri varsa, o da Vartolu felâketzedelerdir!- söylediği sözleri yalanlamaya kalkıştı. Etrafta kendisinin bu lâfını duyanların bulunduğunu görünce de,

"— Ne diyeceğimi şaşırdım" deyiverdi.

Bakanın yalanlamaya çalıştığı söz duyulunca, halkta büyük bir infial belirdi. Bir Vartolu bağırdı:

"— Bizi bu milletten saymıyorsanız bırakın, başka memleketin tebasına geçelim. Elbette bizi insan diye kabul edecek bir memleket vardır bu dünyada!"

Sonra halk, Bakanın bulunduğu binaya doğru yürümeğe başladı. Jandarma müdahale etti ve bilinen olaylar meydana geldi.

Bakanın öğüdü

İmar Bakanı iyice şaşırmıştı. Neler söylemedi ki!.. Kendisi, bu depremin olması için Cenabıhakla senet mi imzalamıştı? Ne yapsındı, açlıktan ve soğuktan dert yananlar, aslında, politika yapıyorlardı!..

Bir Vartolu, duruma inanmaz görünen Bakanı, durumu gözleriyle görmesi için, geceyi birlikte geçirmeye davet etti. Bakan, "lüzum yok" diyerek, teklifi geçiştirdi.

Bu arada, Vartolular, kendilerine verilen 1000 lira ile altı ayı geçirmelerinin imkân dışı olduğunu söylediler. Paranın azlığından şikâyetler artınca, İmar Bakam son incisini açıkladı:

"— Sizin için içten ve dıştan yapılan yardımların toplamı 24 milyon 500 liradır. Daha fazlasını beklemeyin!.."

Pervasızlığın bu kadarı doğrusu fazladır. Bir koca bölgeye kan kusturan felâket için bir hükümet yardımlara bütçeden bir şey ilâve edemiyorsa bu, hiç de ümit verici bir durum değildir. Hal Böyleyken, bir İktidar yazan -Tekin Erer-, 12 milyarlık Fırat barajının temelinin atılacağından bahsedebilmektedir! İçişleri Bakanı Sükan ise, Doğudan canhıraş feryatlar yükselirken, verdiği demeçte, bütün kabahati kışkırtıcılara yüklemekte, bol keseden vaadde bulunmaktadır. Galiba bu halkın yapacağı en iyi şey, Menteşeoğlunun öğüdünü tutarak, ciddi cinsten bir hükümeti aramaya başlamaktır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

İşçiler

Tedbirin altındaki tehlike

Maliye Bakanı İhsan Gürsan, Dünya Para Fonu Guyernörler toplantısına katılmak üzere yola çıkarken gezisinin amacını açıklamış, Türkiyenin, yatırımları için muhtaç olduğu dış yardımlardan ve çeşitli kaynaklardan söz etmiştir. Bu arada, yabancı ülkelerde bulunan türk işçilerinin Türkiyeye sağlıyacağı döviz miktarının her yıl biraz artacağını ve tediye bilânçosundaki açığın kapanmasında etkili olacağını sözlerine eklemiştir. İşçi dövizlerinin sağlıyacağı umulan kolaylığın çok geçici olmasının yanında, Türkiyenin ekonomik geleceğine tehlikeli tuzaklar hazırladığını görmezlikten gelen Bakanın bu rehaveti altında yatan, her an patlamaya hazır Önemli gelişmeleri ihmal etmek, sanıldığı kadar akıllıca bir davranış olmasa gerektir.

Dışarıya "İşçi İhracı" sorunu, her gün tazelenen bir konu halinde daima ön plânda kalmaktadır. Varto ve dolaylarım yerle bir eden depremlerden sonra, büyük bir acz içinde çırpınan İktidarın, depremden zarar görenlerden dışarıya gitmek isteyenlere bir "öncelik" tanıyacağı haberi üzerine, bu konuyla ilgili bazı görüşler, geçen hafta bu sayfada ele alınmıştı. Tamamen işçileri kapsayan bu görüşleri tamamlamak amacıyla, işçi ihracının yaratacağı muhtemel sürtüşmeleri ve tehlikeleri, yine değişik bir açıdan, incelemek yararlı olacaktır.

Türkiyenin ekonomik bir çıkmazın derinliklerinde bocaladığını inkâr edecek tek bir kimsenin bile varlığına inamlamaz. Ne var ki, iyi niyetlerin ve vatanseverliğin, kötü niyetlerle çıkar hesaplarının birbirine karıştığı bu konuda tam bir aydınlığa kavuşmak imkânsız gibidir. Oysa, içinde bulunduğumuz az gelişmişlikten kurtulabilmek için, adım adım, bir kurtuluş savaşı vermek zorunluğu ortadadır. Herkesin tereddütsüz katıldığı bu savaşta, ortaya atılan yöntemlerin isabeti veya Türkiyenin çıkarlarına aykırılığı söz konusu edilince, türlü çekişmeler boyvermekte, tartışmalar uzayıp gitmektedir.

Huzur kaçırıcı öneriler

İktisaden geri kalmış ülkelerin ortak niteliklerinin başında, istihdam imkânsızlığının doğurduğu el emeği çokluğu gelmektedir. Bu el emeği çokluğunun belirgin ifadesi ise, gizli veya açık işsizliktir. Büyüyen işsizler ordusunun hergün artan baskısı karşısında bocalayan yetkililer, kurtuluş umudu gördükleri her kapıyı gelişigüzel çalmaktan çekinmemektedirler. Hattâ bazan, gereksiz kapıların dahi çalındığına tanık olunmaktadır. Bunun nedeni, işsizlerin yarattığı baskının doğurduğu bilinç içinde somutlaşan gelişmeden başka bir şey değildir. Böylece, en geniş kitlelerde bile, aslında çok sevindirici olan bir uyanışa ulaşmak kolaylaşmaktadır.

Genel bir bilgisizliğin yarattığı taklitçilik ve el yordamı politikası yüzünden, yönetici kadro, Türkiyede geçerlilikleri çok şüpheli olan yeni yeni önerilerle ortaya çıkmaktadır. Bu önerilerin içinde öyleleri vardır ki, bunların uygulanması halinde uzun vâdede karşılaşılacak problemleri düşünmek ve kaçınılmaz iflâslarını hesaplamak huzur kaçırıcı olmaktadır. Haklı birer endişe kaynağı sayılan bu konulardan önemli bir tanesi olan işçi ihracı probleminin, ilerde Türkiye için neler hazırladığına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Emniyet dairelerinin önlerini, yabancı elçilik kapılarını dolduran, bir pasaport veya vize için günlerce bekleyen işçilerini belki de, çok yakın bir gelecekte sebep olacakları problemleri küçümsemek mümkün değildir. Gazete sütunlarından resmi ağızlardan çıkan demeçlere kadar durmadan teşvik edilen "işçi ihracı" konusu üzerinde acaba gereği kadar düşünülmüş müdür? Acaba, bu tedbir Türkiyenin bugünkü ve yarınki ekonomik gelişmesine yöneltilmiş ciddi bir darbe değil midir? İşçi ihracı, bugünkü ekonomik çıkmaz için gerçekten yeterli bir tedbir sayılabilir mi? Keskinleşmekte olan problemlerimiz için, sanıldığı gibi, çıkar bir yol mudur? Daha değişik bir deyimle, Avrupanın çeşitli ülkelerine büyük ölçüde işçi ihraç etmek, ilerde birgün, Türkiyenin altından kalkamayacağı kadar ağır ve çözümü imkansız meseleler yaratmaz mı?

İşçi ihracını bir ferahlama, bir rahatlama ve emniyet supaplarını biraz açarak, kısa bir süre için bile olsa, zaman kazanma şeklinde alınca, bu sürenin dolması halinde ortaya çıkacak problemleri şimdiden düşünmek mutlaka gerekecektir. Böyle bir düşünce, gereken tedbirleri de kapsamak zorundadır. Uzaklığını şimdiden tayin etmenin pek kolay olmıyacağı bir gelecekte, şu anda patlamayı geciktirici bir tedbir olarak uygulanan işçi ihracı politikasının derin ve çok tehlikeli sürtüşmelere zemin hazırlamakta olduğunu bilmek gerekir. Bunun tedbirleri, yumurta kapıya gelmeden çok önce alınmalıdır.

Türkiyenin ekonomik yeri

Türkiyeden işçi ihraç edilen ülkeler iki grupta toplanmaktadır. Birinci gruptakiler Batı Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburgdur. İkinci grupta ise İsviçre, Avusturya ve İsveç bulunmaktadır. Bilindiği gibi, birinci gruptaki ülkeler Avrupa Ortak Pazarının üyeleridirler. İsviçre bir yana bırakılırsa, diğer ülkelerin de çok değişik avrupalı kuruluşların üyeleri oldukları görülür. Meselâ, Ortak Pazar ile ilgili tartışmalar herkesi tatmin edecek bir seviyeye katiyen ulaşamamıştır. İngilterenin Ortak Pazar üyeliğine kabul e-

dilmesi için ortaya çıkan çekişmeler, Fransanın ikide bir ortaya attığı çekilme tehditleri, durmak bilmeyen tehlike çanları sayılmalıdır. Yine, Ortak Pazar üyeleri arasındaki tarım ürünleri anlaşmazlığı her ne kadar bugünlerde çözümlenmiş gibi görünüyorsa da, her an yeniden hortlayabilir. Bunların dışında, önceden tespiti kolay olmıyan bir başka olayın her şeyi altüst etmiyeceğini kimse garanti edemez.

Son günlerde görülen, Doğu Avrupaya ve Doğu Bloku ülkelerine doğru açılma politikasının varacağı noktayı önceden kestirmek de mümkün değildir. Fransa ile Romanya ve Yugoslavya arasında girişilen ekonomik ilişkiler, Avrupanın ekonomik dengesini her an, beklenmedik bir yönde değiştirebilir. İtalyanın, başta Sovyetler, Yugoslavya ve Çekoslovakya olmak üzere, Doğuya doğru göze aldığı genişlemenin yaratacağı sürtüşmeleri kestirmek de keza pek kolay değildir. Ekonomik kuruluşların politik etkiler altında ne gibi bükülmelere sahne olduğu düşünülünce, tereddütler listesini alabildiğine uzatmak zor olmıyaçaktır.

Öte yandan, Türkiyeden işçi çağıran Ülkelerin hemen hepsi, ister Ortak Pazar üyesi olsun, ister bu ortaklığın dışında bulunsun, ayni ekonomik sistemi benimsemişlerdir. Hepsi de, değişik ölçüler içinde bile sayılsa, piyasa ekonomisini uygulamaktadır. Yalnızca bu özellikleri yüzünden, liberal ekonomik düzenin bütün güç ve zaaflarını bünyelerinde taşırlar. Sadece Batı Almanyanın tam istihdamı sağlamak için daha yüzbinlerce yabancı işçiye ihtiyaç duyduğu, son açıklamalar arasındadır. Türkiyeden işçi çağıran diğer ülkelerin de, genel gelişim izleyerek, Batı Almanya ile aşağı yukarı ayni ekonomik konjonktür içinde bulunduğu ise diğer bir gerçektir. Şüphesiz, çok sevindirici olan bu gelişmelerin daima ayni mutluluk çizgisini muhafaza edemediği ve hiç beklenmedik olaylarla olumlu gelişmelerin tepetaklak geldiği de unutulmaması gereken ayrı bir gerçektir.

Kriz salgını ve Türkiye

Avrupanın değişik dönemlerde büyük kurbanlar verdiği ekonomik krizler ve bu krizlerin yarattığı açmazlarda kahrolup giden kimselere Türkiyede bugün dahi rastlamak mümkündür. Küçük ölçüde politik gerginliklerden, ham madde deposu olarak kullanılan az gelişmiş ülkelerdeki yön değiştirmelerden veya bu ülkelerin karşı bloka kaymalarından tutup, yanlış uygulanacak basit bir kredi politikasına varıncaya kadar, çok çeşitli etkenler pusuda beklemektedir. Bu tehditlerin kaçınılmaz bir hale getireceği ekonomik krizlerin, zincirleme olarak ve çok kısa zamanda, bütün ülkelere sirayetini önlemek kolay olmıyacaktır. Bütün batı avrupalı ülkelere derhâl bulaşacağından şüphe edilmeyecek böyle bir krizin tahribatını tahmin etmek bile mümkün olamıyacaktır. Türkiye, kaderini Batı Dünyasına bağlamış bir ülkedir. Özellikle ekonomik kaderini batı avrupalı ülkelere sıkısıkıya bağlamıştır. Bu niteliği içinde, Avrupada başlayacak ekonomik bir krizden, zincirleme etkileri Önünde, Türkiye de kendisini elbette ki kurtaramıyacaktır.

Bu kriz salgınına sahne olacak ülkelerin alacağı başlıca tedbirleri tahmin etmek güç olmadığına göre, "bu tedbirlerin başında, yabancı işçilere yol vermek gelir" demek hiç de mübalâğa sayılmamalıdır. Batmak üzere olan gemilerin safra atmasına benzeyen bu, "yabancı işçilere yol veriş"te, Avrupadaki yabancı işçilerle birlikte türk işçilere de kapılar gösterilecektir. Mesele bununla da kapanmıyacak, bu yabancı işçiler kendi ülkelerine doğru yola çıkarılacaklardır.

Seyreyleyin gümbürtüyü!

Bu sırada, salgının tam orta yerinde, kendi ekonomik krizine çare aramak zorunda kalacak olan Türkiye, bir de, dışarıdan gelecek bu Öfkeli insanlar kitlesinin işsizlik problemleriyle yaratacakları ilâve güçlüğü göğüslemek gibi, sıkıntılı bir durumla karşıkarşıya kalacaktır. Türk ekonomisinin işsiz bırakacağı yerli işsizlere bir de dışardan geleceklerin eklenmesi gerçekten içinden çıkılmaz, korkunç bir manzara yaratacaktır. Bu noktaya gelindiği zaman, alınacak tedbirlerden pek çoğu yetersiz kalacak ve işsizler kitlesinin zorlayacağı şartların yaratacağı sorunlar, Türkiyeyi çok tehlikeli bir düzeyde tek başına bırakacaktır.

Şu anda, dışarıya işçi göndermek, patlamayı geciktiren, tamamen geçici bir tedbir olarak, bir rahatlamaya vesile yaratmaktadır. Yabana diyarlara gitmeyi göze alacak kadar uyandırılmış ve cidden gözü pek kitlelerin dışarıya gönderilmesi, gerçi bugün için tedbir gibi görünebilir ama, bu tedbirin tehlikeyi ertelemekten başka bir işe yaramıyacağı da gözden uzak tutulmamalıdır. Bu tedbirlerle daha büyük yeni tehlikelere gebe kalındığının da unutulmaması gerekir.

Bu katı ve kötümser gerçeğin bilinci içinde, işçi ihracının yarattığı rehavete aldanmaksızın, daha köklü tedbirlere, vakit kaybetmeden girişilmelidir. İşçi ihracı gibi, palyatif olmaktan başka özelliği olmayan yolları en kısa zamanda terkederek, Türkiyenin gerçeklerinin emrettiği yüzdeyüz yerli yöntemler benimsenmelidir. Ekonomide, güç de olsa, uzun vadeli tedbirlerin daima olumlu sonuçlar verdiği gerçeği unutulmamalı ve geçici tedbirlerin kolaylığına aldanılmamalıdır.

B. Milletler

Ayrı telden melodiler

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, dünya evinin Manhattan adasının doğu kıyılarındaki büyük salonlarında, yirmibirinci dönem çalışmalarına başlamış bulunuyor. Son haftaların gelişmelerine bakınca, yeni dönem çalışmalarının Vietnamın gölgesinde geçeceğini anlamamak mümkün değildir. Çünkü, teşkilâtın Genel Sekreteri U Thant gibi üyeleri de pek iyi bilmektedirler ki, bütün dünyanın olduğu kadar Birleşmiş Milletlerin geleceği de Vietnam sorununun akışına bağlıdır.

Bu sorunun birgün bütün dünyayı bir felâkete sürüklemesinden korkan Genel Sekreter, dünya kamuoyunun dikkatini bu nokta üzerine çekmek amacıyla, bundan bir süre önce, Ekim ayında süresi dolacak görevine yeni bir dönem daha devam etmek istemediğini açıklamıştır. Gerçi U Thant, yeni bir Genel Sekreter bulunamazsa, yıl sonuna kadar göreve devam edeceğini söylemektedir ama, beş yıllık tam bir dönem için görev kabul etmeyi, açıkça, Vietnamdaki amerikan politikasının değişmesine bağlamıştır. Oysa, şimdilik ufukta bu politikanın değişeceğine dair en ufak bir belirti görülmediğine, tam tersine, şiddet politikasının daha da hızlandırılması düşünüldüğüne göre, U Thant'ın da karârından dönmesi beklenemez. Bu bakımdan, yirmibirinci dönem çalışmalarının önemli bir kısmını yeni bir Genel Sekreter bulmak için yapılacak perde-önü ve perde-arkası görüşmeler teşkil edecektir.

Masaya buyurmaz mısınız?

Yirimibirinci dönem Genel Kurul çalışmaları, Vietnam için yapılan iki önemli barış çağrısıyla başlamıştır. Bunların birincisi, Papa VI. Paul'ün yayınladığı bildiridir. VI. Paul bu bildiride, bütün anlaşmazlıkların hemen barışçı yollardan çözülmesi gerektiğini söylemekte, çünkü, böyle yapılmazsa, hiç kimsenin tahayyül edemiyeceği dehşette felâketlerle karşıkarşıya kalınacağını hatırlatmaktadır. Barış çağrısının ikincisi de gene U Thant'tan gelmektedir. Genel Kurula sunduğu raporun giriş kısmında U Thant, Vietnam sorununa büyük bir yer ayırmakta ve savaşın Vietnam halkına olduğu kadar, anlaşmazlığa karışan diğer halklara da getirdiği ıstırapların hâlâ anlaşılamamış olmasından şikâyet etmektedir.

Genel Kurulun tam çalışmaya başladığı sırada iki önemli dünya liderinden gelen bu çağrılara amerikan diplomasisi elbette ki kayıtsız kalamazdı. Nitekim, Genel Kurul önünde yaptığı konuşmada, amerikan temsilcisi Arthur Goldberg, Kuzey Vietnam, Güneyde giriştiği savaşı durduracağını bildirirse. Birleşik Amerikanın da bombardımanları keseceğini, hattâ komünistler Güneydeki birliklerini çekerlerse, Vietnamdaki amerikan birliklerinin de safha safha geri çekilebileceklerini söylemiştin Barış görüşmelerine gelince, Goldberg'e göre, Birleşik Amerika Vietnamda bir askeri çözüm yolu peşinde değil, siyasal bir çözüm yolu peşindedir. Bunun içindir ki, Kuzey Vietnamın da istediğini zorla kabul ettirmeye çalış-

U Thant
Gerçeği görünce..

Yanlışlıklar Komedyası

Bütün acıklı yönlerine rağmen, şu Vietnam savaşının eğlenceli tarafları da yok değil. Hem, ister inanın, ister inanmayın, bu eğlenceyi yaratanlar da amerikan havacılarıyla amerikan görevlileri. Örnek mi istiyorsunuz? İşte, bundan bir ay kadar önce, Kuzey Vietnamı bombalamaya çıkan amerikan uçakları, nasıl olmuşsa olmuş, Kamboçyanın bazı sınır köylerini bombalamışlardı. Hattâ, bu sırada orada bulunan bir uluslararası kurulun sayın üyeleri de, sonradan, kafalarına ateşler yağmaya başlayınca nasıl saklanacak delik aradıklarını yana yakıla anlatmışlardır. Oysa amerikan yetkilileri, başlangıçta, inatla, böyle bir şeyin olmadığını ileri sürmüşlerdir. Fakat, aradan iki gün bile geçmeden, olayın varlığını kabul etmek zorunda kalmışlar ve bunun sorumunu haritalara yüklemek istemişlerdir. Amerikalılara bakılırsa, güya, o sırada havacılarının elinde bulunan haritada bu köyler Kuzey Vietnamda gösteriliyormuş.

Anlaşılan, yanlış harita kullanmayı kendilerine meslek edinen amerikalı havacılar, geçtiğimiz hafta da, çin sınırını aşmışlar. Çinlilere göre, yalnız aşmakla da kalmamış, bir köyü de bombalamışlar. Hattâ bu arada -belki ileride üçüncü dünya savaşının ilk kurbanı diye tarihe geçecek- bir manda da parçalanıp ölmüş. Amerikan yetkilileri gene kısa bir inattan sonra artık uçakların çin sınırını geçtiğini kabul ediyorlar, fakat hiçbir yerin bombardıman edilmediğini ileri sürüyorlar. Kimbilir, belki bir süre sonra bombardımanı da kabul ederler.

Zavallı mandanın ölümü bir yana bırakılırsa, bütün bunlar gerçekten pek eğlenceli yanlışlıklar. Adetâ, Vietnam savaşının tuzu biberi... Fakat eğer böylece devam edip gidecek olursa, korkarız ki, günün birinde bu yanlışlıklar komedyasının arkasından büyük bir dram çıkıverecek...

masına karşıdır. Birleşik Amerikaya göre, Kuzey ve Güney Vietnam halkları, birleşmek isteyip istemediklerini, hiçbir yabancı müdahale olmadan, hür biçimde kararlaştırmalıdırlar. Böylece, verilecek kararı, Birleşik Amerika kesinlikle desteklemeye hazırdır.

Anlaşılan gerçek

Görüldüğü gibi, Goldberg'in konuşmasında Cenevre anlaşmalarına hiçbir atıf yoktur. Üstelik, bu anlaşmalarda öngörülen birleşmenin uygulanması, Güney Vietnam halkının bu konuda alacağı karara bağlanmaktadır. Bu, Vietkong ile Hanoinin kabul edebileceği bir teklif değildir. Çünkü bunlar, Vietnamın ikiye bölünmesini, iki ayrı Vietnam devletinin varlığım tanımamaktadırlar. Yapılacak barış görüşmelerine de ancak bu şartla yanaşmaktadırlar. Vietkong ile Hanoinin bu görüşü, öyle anlaşılıyor ki, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant tarafından da benimsenmiş bulunuyor. Nitekim, yukarıda sözü edilen raporunda U Thant, Vietnam sorununun altında bir ideoloji kavgasının değil, bir milli birlik ve bütünlük amacının yattığını belirtmektedir. Bu sözlerden de kuvvet alan Kuzey Vietnam, aradan bir gün bile geçmeden, Goldberg'in tekliflerini reddedivermiştir. Hele Genel Sekreterin Vietnam seçimlerinin ne hür, ne de dürüst olduklarını açıklaması, Hanoiye çok kuvvetli bir koz vermiştir.

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

VİETNAM — Bir yandan Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun yeni oturum döneminin başlamasıyla birlikte Vietnam konusundaki propaganda yarışı ve barış saldırıları alabildiğine gelişirken, öteyandan bu talihsiz ülkedeki savaş da eskisi gibi sürüp gitmektedir. Bu arada, önce Saygonda, onun arkasından Londrada yayınlanan bazı belgelerden, bugün Vietnamda döğüşen müttefik kuvvetler sayısının 1 milyona yükseldiği anlaşılmaktadır. Müttefik kuvvetlerden kasıt, Amerikan, Güney Vietnam, Güney Kore, Avustralya, Yeni Zelanda ve Filipin askerleridir. Bu 1 milyonun 300 binini amerikanlar teşkil etmektedir. Bildirildiğine göre, bu sayı, yıl sonuna kadar 400 bine kadar yükselecektir. Askeri uzmanlar, Güney Vietnamdaki amerikan askerlerinin sayısı bugünkünün iki katı olmadıkça savaşın kazanılmasının çok güç olduğunu düşünmektedirler. Çünkü, 600 bin kadar olduğu söylenen Güney Vietnam birliklerinin yarısından çoğu savaş dışı görevlerde kullanılmaktadır. Gene ayni belgelerden anlaşıldığına göre, Vietkong ile onlara yardım eden Kuzey Vietnam birliklerinin sayısı ise ancak 250 bin kadardır.

GÜNEY KORE — Dünyada çeşitli nedenlerle istifa eden kabineler görülmüştür ama, üzerine bir oturak dolusu kazurat döküldüğü için istifa edeni, hiç şüphesiz, geçen haftaya kadar görülmemiştir. Güney Kore Meclisinde içine bazı hükümet üyelerinin de adı karıştığı bir yolsuzluğun konuşulduğu sırada kürsüye koltuğunun altında bir paketle çıkan Bay Kim Du Han, "bu konuda duygularımı anlatmak için daha elverişli bir yol bulamadım" diyerek paketi açmış ve buradan çıkardığı oturağın içindekileri kürsünün yakınlarında oturan Çung İl Kuron hükümetinin üzerine boşaltmıştır. Bağıra çağıra dışarıya koşarak üstlerini başlarını temizleyen hükümet üyeleri, daha sonra yaptıkları bir toplantıda, istifa etmeye karar vermişlerdir. Fakat Devlet Başkam Çung Hi Park bu istifayı kabul etmeyince, bu sefer İstifa sırası Kim Du Hana gelmiştir. Seulden son alınan haberlere bakılırsa, savcılık Du Han hakkında soruşturmaya girişmiş bulunmaktadır.

LÂTİN AMERİKA — Çok değil, bundan kısa bir süre öncesine kadar Lâtin Amerika askerî ayaklanmalar diyarı olarak bilinirdi. Fakat büyük kütleler siyasal bilince kavuştukça şimdi direnmeler halktan, özellikle öğrencilerden gelmektedir. Arjantin diktatörü General Juan Carlos Ongania'nın Ağustosun son günlerinde üniversite özerkliğini kaldırması ve eğitim kurumlarını askerlerin denetimi altına koyması üzerine Arjantinde görülen öğretici ve öğrenci hareketlerinden sonra, şimdi de Brezilyada gösteriler başlamıştır. Üniversitelerinin, Arjantindeki gibi askeri denetim altına girmesini istemeyen öğrenciler, geçen hafta, Mareşal Castelo Branco yönetimine karşı ayaklanmışlardır. Öğrencilerin bu ayaklanmasının kanlı polis müdahalesiyle bastırılmak istenmesi, bu arada ölen ve yaralananların bulunması, Branco'nun bütün muhaliflerini kızdırmıştır. Ancak bunların simdilik seslerini öğrenciler kadar yükseltmeleri beklenmemektedir. Çünkü, siyasal gözlemcilere göre, muhalefetin öğrenci gösterilerini destekler bir tutum takınması, Mareşal Branco'ya 15 Kasımda yapılacak genel seçimleri bilinmeyen bir geleceğe ertelemesi için aradığı fırsatı verecektir.

BUNLAR DA OLDU

Tüli'den haberler

Gül ve dudak bolluğu

Geç ligimiz hafta Beylerbeyi Sarayında gülden geçilmiyor, türküler kraliçesi **Muzaffer Akgün** ise fransız misafirlerine, meşhur "indim yârim bahçesine, gülden geçilmez", türküsünü söylüyordu. Sarayın tarihi dekorunda Paris modasının çizgileriyle dolaşan fransız kadın gazeteciler ve jüri üyeleri, bu binlerce gül goncası arasından "yılın dudağı"nı seçtiler. Seçimin sonu henüz belli değil. Fakat, öyle anlaşılıyor ki, önümüzdeki yıl bütün kadınlar dudaklarını bu gül renginde rujla boyayacaklar.

Bu arada, eski güzellik kraliçelerinden **Günseli Başarın** da Paristen bir mankenlik teklifi alması beklenebilir. Zira fransızlar kendisiyle çok ilgilendiler. Günseli Başar, böyle yerlerde dikkati çekmesini, ilgi toplamasını doğrusu iyi biliyor. Gül ve dudak topluluğunun en hoş kadını Günseli Başardı, denilebilir. Mankenler arasında da Vakkocular ön plâna geçtiler. Vakkonun küçük ve şık paketler içinde dağıttığı eşarplar çok beğenildi. **Atıf Kaptan**, fransız turistler şerefine padişah kılığına girmişti ama, türk gazetecilerden pek ilgi görmedi. Şu günlerde oldukça geriye gidilmiş olsa da, hilâfeti hortlatmak isteyenlere iş kalmadığı böyle toplantılarda bile anlaşılıyor. Gecenin padişahı ilgi görmedi, fakat fransız kadınlar, vaktiyle Kraliçe Eagenie'nin misafir kaldığı salondan çok hoşlandılar ve yattığı yatakta da boy boy resim çektirdiler. Âbdülâzizin kraliçe için hazırlattığı şâhâne yatakta mini etekli fransız kadınlarını görmek, gecenin turistik özelliğini daha çok duyuruyordu. Fransız dostlarımız gücenmesinler, böyle konularda amerikalı turistlerden hiç de geri kalmıyorlar!.

Aliye Mahizade ve Mete Oktar, nişandan sonra ilk dansta

Hep böyle başlar..

Olmaz olmaz ülkesi

Türkiyede, hele şu devirde, olmaz diye bir şey yok. AP İktidarından beri ateşli bir partici kesilen, kokteyllerde, balolarda Bakanlar ve Bakan eşleriyle samimiyetiyle dikkati çeken kadınlardan **Tuna Köprülü**nün Amerika hikâyesi de gerçekleşti. Yakışıklı kocası Ertuğrul Köprülüye münasip bir iş bulunduğu iddia edilemez ama, şimdilik Basın ataşeliğinde çalışacak. Personel Kanunu çıkmadan daha ne kadar tâyinler göreceğiz, kimbilir!..

Tuna Köprülü veda havasında. Çaylar, kokteyller ve yemeklerden nefes almağa vakit bulamıyor.

Şiirli nişanlar

Behçet Kemal Çağların şairliği geriledi. diyenler yanılıyorlar. Tersine, çok hızlanmış. Çağlar, şiir okumak için hiç bir fırsatı kaçırmıyor. Geçtiğimiz hafta Cuma akşamı Tarabya Otelinde nişanlanan bir çiftin yüzüklerini takarken de bir şiir patlatıverdi. Nişanlanan gençler prof., dr. ve yazar Derviş Manizadenin kızı **Aliye Manizade** ile İstanbullu iş adamlarından Zeki Oktarın oğlu **Mete Oktar**dı. Erken evlenme modası aldı yürüdü. Şimdi gençler, nişanlanmak, evlenmek" için okullarının, askerliklerinin bitmesini beklemiyorlar artık. Derviş Manızadenin kızı Avusturya Lisesine gidiyor, damadı ise Yüksek Ticarete.

Aliye Manizade uzun küpeleri, uzun saçları, kısa elbisesiyle modern bir gelindi, daha' doğrusu, gelin adayı. Nişan töreni danslarla geç saatlere kadar uzadı. Derviş Manizadenin üniversiteli arkadaştan, tanınmış doktorlar, **Emine Manizade**nin de yakında nişanlanacağını soy-

lüyorlardı. Eh, Behçet Kemal Çağlar herhalde bir şiir daha yazar !

İzmirde tatil

Yaz aylarında İstanbulda güzelliği ve danslarıyla ilgi toplayan **Ayşe Kulin**, geçtiğimiz hafta İzmire gitti. Genç ve güzel dulun yanında **Eren Kemahlı**yı da görenler "acaba balayı mı?" diye düşünmekten kendilerini alamadılar. Ama, henüz değil. Müstakbel evliler, İstanbulda havalar serinleyince İzmirli arkadaşlarını görmeye gelmişler. **Şener** ve **Mine Koyuncu** çiftiyle birlikte güzel kotra gezileri yaptılar. Biraz da Ege denizinin. Kuşadasının tadını çıkardılar.

Pasif ve aktif balıklar

Dazı gençler, Caddebostandaki Balık Adamlar Kulübünü galiba pasif bulmuşlar, yeni kurdukları kulübe "Aktif Balık Adamlar" adını veriyorlar. Yeni Kulüp, lokale kâğıt oyunlarım soknuyacak, balolar la filân vakit geçirmeyecek. Spor kulübü diye kurulup, üyeleri oyun masasından ayrılmayan kulüplerimiz için güzel bir ders, değil mi? İstanbulda da, Ankarada da böyle kulüplerin savışı gittikçe çoğalıyor da..

Şıklıkta tekâmül

Bayan Demirelin mâşallahı var. İlk günlerde, bir Başbakan eşi olarak, çok rüküş giyindiği, saçlarına jyi biçim vermediği söyleniyordu. Hele İstanbulda, İhsan Çavuşoğlunun evinde bir yemekte çok tenkide uğramıştı. Fakat şimdi, hiç kimse kusur bulamıyor. Bayan Demirel giyimine kuşamına müthiş itina ediyor, dantel ve brokar elbiseleri, pırlanta küpeleri nerede giyeceğini, nerede takacağım da biliyor. Sonra, uzun etek giymeğe de artık alıştı. Meselâ. Afgan Başbakanı şerefine Ankara Palasta verilen yemekte dore brokardan uzun bir elbise giymişti.

Demirelin ise şıklık konusunda eşi kadar hızlı olduğu söylenemez tabii. Gazetelerdeki resimlerine bakanlar, şıklık bir yana, şapka giyisinin, kravat takışının bile değiştiğini söylüyorlar. Eski Demokratlar ise, bu resimlere bakarken büyü bir iftihar vesilesi buluyorlar: Adnan bey daha şıktı, diyorlar!

Sanatçılara yol göründü

Yaz aylarını Sedef Adasında geçiren piyanist **Ayşegül Sarıca** -kendisi Diyarbakırlıdır-, kocasını ve çocuğunu bırakıp Parisin yolunu tuttu. İstanbula, Ekimin ortasında dönecek. Yaz aylarım Modada geçiren piyanist **İdil Biret** ise Orta Doğu yolculuğuna hazırlanıyor. Asya ve Afrika memleketlerinde bir turneye çıkacak. Bu arada, Adis Ababaya da gidecek. Yaz tatilini İstanbulda geçiren Habeşistan Elçimiz **Ziya Tepedelen**, İdil Bireti, Finlandiya elçisiyken de karşılamıştı. Hattâ, uyandırdığı ilgiden de koltukları kabarmıştı. Bu bakımdan, imparatorların en zarifi tanınan Haile Selâsinin ülkesinde nasıl karşılanacağını büyük bir merakla bekliyor.

Asker oldum piyade

Pariste **Ekrem Apaydın**, Bostancıda **Serra Yazıcı**, oğulları **Alican Apaydın**ı askere yollamanın sevincini duyuyorlar. Alican Apaydın, Pariste resim ve afiş öğrenimi yapmış gençlerimizdendir. Askerliği bitince çalışmaya başlayacak. İstanbulun güzel kadınlarından Serra Yazıcının ağzından artık başka lâf duyulmuyor. Radyodaki ordu saatlerini hiç kaçırmıyor. Harbiye ve Yedek Subay marşlarını sık sık tekrarlıyor.

Kongreler

Ortanın Solu

Sarışın, orta boylu genç kadın, dinleyicilerine baktı ve sözlerini, "—Biz bugün, Türkiyenin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunlara ancak halka yönelmiş ve altıokumuzu, bugünün ihtiyaçlarına göre en iyi şekilde anlatan Ortanın Solunda bir politika ile cevap verebileceğimize, bu politika ile memlekette sosyal adaleti gerçekleştirirken, aşırı cereyanlara karşı da en mükemmel bir baraj duvarı meydana getireceğimize yürekten inanıyoruz" diye bitirdi.

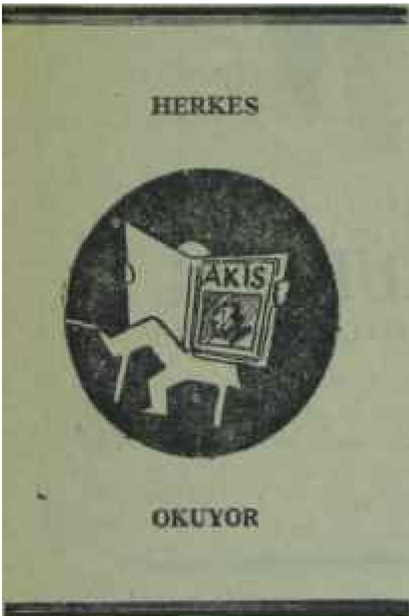
Büyük çoğunluğu kadın olan dinleyiciler, daha "Ortanın Solu" deyimini duyar duymaz alkış tutmaya başlamışlardı.

Olay, haftanın başındaki Pazar günü Niğdede, büyük bir kadın topluluğunun bulunduğu Yeni Sinemada geçti. Niğde CHP İl Kadın Kolu, o gün, çok yakında yapılacak olan Kadın Kurultayına ve Büyük Kurultaya katılmak üzere kongresini yapıyordu. Konuşmacı, Genel Merkez Kadın Kolu üyesi Sabiha Eriş, Kongre Başkanı olan Şükran Söylemez ile birlikte, Ankaradan kongreyi izlemeye gelmişti. İlçe kadın kollarından gelen 110 delege ve misafir olarak kongreye katılan CHP 'li kadınların devrimci ve ileri fikirli konuşmaları tezahüratla karşılamaları, Büyük Kurultaya giderken, CHP içinde kadın kollarının durumunu bir kere daha ve kesinlikle ortaya koyuyordu.

İstanbul Kadın Kolu Kongresi

Delegelerin tam ittifakı ile yeniden başkanlığa seçilen Niğdenin başarılı CHP Kadın Kolu Başkanı Şükûfe Bilginin okuduğu rapor, CHP'li kadınların, çevrede büyük bir sosyal çalışma yanında siyasi çalışmalara da büyük önem verdiklerini ve gerçek memleket kalkınmasının ancak memleket çapında uygulanacak ilerici bir politika ile mümkün olabileceğine inandıklarını gösteriyordu. Zaten bir süredir yurdun dört bir köşesinde yapılan kadın kolu kongrelerinde ilerici ve yenici fikirlere büyük yer veriliyor ve aşırı cereyanlarla mücadelenin tek yolu olarak, ortanın solundaki halkçı ve atatürkçü politikanın benimsendiği ifade ediliyordu. Çok yakında yapılan Manisa ve Aydın kongreleri hep aynı fikirleri savunmuştu. 30 Eylülde Bursa, Adana ve Balıkesirde yapılacak kongrelere kadınlar aynı istikamette, aynı heyecanla hazırlanıyorlardı. 11 Eylül Pazar günü yapılan İstanbul İl Kadın Kolu kongresi ise şu bildiri ile kapanmıştı: "Yirminci yüzyılın yarısını aşmış bir dünyada, demokrasi âlemine girmiş bulunan memleketlerde partiler, fikir partileri olmak ve yönlerini belirtmek zorundadırlar. Aşırı sağdan aşırı sola kadar değişik düşünceli insanların aynı partide bulunmalarına artık imkân yoktur. CHP de elbet, tüzüğüne ve programına uygun olarak halkın yanında, midecilerin karşısında olacaktır. Modern sömürücüler ne kadar para dağıtırlarsa dağıtsınlar, halk, kimin kendisi için çalıştığını er veya geç anlıyacaktır. Milletlerin tarihinde birkaç seçimin hiçbir önemi olmadığını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. CHP hiç tâviz vermeden, ilke ve programına sâdık kalırsa, tüm milletçe ona inanılacaktır.

Altıok prensibine bağlı olan bizler, ortanın solunda bir partinin bu memlekete hizmet edeceğine inanı-

Bir Kadın Kolu kongresi
Ortanın Solu, kurtuluş yolu

Bir Yıl İçinde

Az gelişmiş ülkeler için "zaman" çok değerli ve önemli bir faktördür. Çünkü, her şeye rağmen, bu ülkelerin yavaş yavaş bir gelişme kaydettikleri, fakat çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma yönünden daima yaya kaldıkları, gelişmiş ülkelerle aralarındaki mesafeyi kapatma konusunda hiçbir zaman yeteri kadar hızlı olamadıkları bir gerçektir. Üstelik, bugünkü dış yardım sistemi de âdeta yeni bir sömürge şekli meydana çıkarmıştır. Ekonomilerini büyük devletlerden yardım görme esasına dayandıran ülkeler, çoğu zaman, bu devletlerin ekonomik ve hattâ siyasi egemenliği altına girerek, az gelişmişliğe kendilerini mahkûm etmektedirler. Bu yüzden de, kendi gayretleriyle kendi kendilerini kurtaracak yolu bulmaları ve bu yol üzerinde, zaman kaybetmeden çaba göstermeleri, böylece, birinci derecede önem kazanmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, "kaybedecek zamanımız yok" sözü atatürkçülük politikasının başlıca sloganlarından biri olmuş, bunun yanında, eski kapitülâsyonlar korkusu Türkiyeyi uzun bir süre bağımsızlığını tam anlamıyla elde etme kâygusu içinde, "kendi yağı ile kavrulma", "kendi kendine yardımcı olma" görüşüne itmiştir. 27 yıllık ilk ikdidarı sırasında CHP, zaman kaybetme endişesiyle ve tek parti olmanın verdiği rahatlıktan yararlanarak, Cumhuriyetin hedeflerini mümkün mertebe hızla gerçekleştirmiş, yıkık bir memleketten, bütün dünyanın hayranlıkla bahsettiği, kendi çabaları içinde kalkınmaya çalışan, -meselâ köy enstitüleri gibi- kendine özgü kurumlar meydana getiren küçük bir modern devlet yaratmıştır. Demokrasiye geçiş ve oy kaygusu dolayısiyledir ki politikacılar, özellikle DP hükümetlerinin, bütün umutlarını dış yardımlara bağlayan beceriksiz ekonomik politikası yüzünden çıkmaza girince, Cumhuriyet ilkelerine karşı bazı eski fikirleri ortaya atmışlar, "tutunan devrimler" ve "tutunmayan devrimler" deyimi altında, Türkiyenin ileriye doğru gidişini durduran tutucu ve hattâ gerici bir cephenin yaratılmasında çıkarcılara, Cumhuriyet düşmanlarına yardımcı olmuşlardır.

27 Mayıs Devriminden sonra Türkiye, yeni Anayasa ile, Türkiyenin ekonomik ve sosyal sorunlarını bilimsel açıdan inceleyip, tedbirlerini plan ve programa bağlıyan Devlet Plânlama Teşkilâtı ile yeniden hızlı ve bilinçli bir kalkınmaya doğru yönelmiştir. Bu arada Kıbrıs olayları, dış yardım felsefesinin içyüzünü bütün açıklığıyla ortaya koyarken, türk aydını bir soluk önce kalkınma ve kendi kendine yardımcı olma çabasını daha büyük bir istekle duymaya başlamış ve artık rejim dâvasını, da dâvalarını çözümlemiş bir toplum olarak, köye kadar, her yerde kalkınmanın öngördüğü reformların, sosyal ve ekonomik sorunların tartışmasına geçmiştir. Hattâ 1965 Şubatında koalisyonun kuvvetli kanadı olarak ikdidara gelen AP bile, samimiyetten uzak da olsa, bu hava ve bu ortam içinde, bir toprak reformuna inandığını belirtmek ve bunu hükümet programına almak zorunda kalmıştır. Fakat 10 Ekim 1965 seçimlerinde AP nin tek basma iktidara gelmesi, Türkiyeyi bir kere daha ortaçağ devrine itme çabası içindekilere cesaret vermiş, Türkiyenin az gelişmişlikten kurtulmasına gönlü razı olmıyan iç ve dış sömürücüler el birliğiyle harekete geçmişlerdir. Türkiye birdenbire nurculukla, yeşil takkeler ve yeşil bayraklarla mücadele eder duruma düşmüş, Türkiyeyi katlandıracak reformların tartışılması çok gerilerde kalmış, Başkentte güpegündüz kaçırılıp dövülen ileri görüşlü bir gazeteciyi savunmak veya hilâfeti isteyen Diyanet İşleri Başkanına cevap vermek zorunda bırakılan türk aydınları da, ister istemez, reformlar üzerinde çalışacak yerde, düne bakıp, bugünü muhafaza etmek çabası içine itilmişlerdir.

Bugün Türkiyedeki tartışmalar, Türkiyenin, 1965 seçimlerinden bu yana ne kadar gerilere gittiğini göstermeye yeter. 10 Ekim 1965'ten bugüne kadar geçen bir yıllık zaman içinde Türkiyede "Toprak reformu nasıl yapılmalıdır?" sorusunun yerini alan soru, "Kuran kursları nasıl olmalıdır?" sorusu olmuştur. Ben bu korkunç değişikliği yalnızca siyaset kürsüsünde değil, köy kahvesinde de tespit etmiş bulunuyorum. Çünkü 1965 seçimlerinde her köy toprak reformunu muhakkak konuşuyordu. Bugün hepsi, kuran kurslarını konuşuyor!

Jale CANDAN

yor ve sayın Genel Başkanımızın ifade ettiği bu deyimi benimsiyoruz.

CHP İl Kadın Kolu üyeleri olarak, Atatürkün yolunda, ortanın solunda, gericiliğin, iç ve dış sömürücülüğün ve komünizmin karşısındayız. Bu yolda daima mücadele edeceğimizi belirtmeyi görev »biliriz"'

Devrimci kadınlar

Gerçek şudur ki kadınlar, yaşadıkları hayat icabı, Türkiyenin içinde bulunduğu tehlikeli tezatları çok iyi bilmekte, görmekte ve hissetmektedirler. Aydın annelerin yetiştirdiği aydın gençler kendilerini mütemadiyen ikaz etmekte ve daha mutlu bir Türkiyenin yarınının tablosunu, bilimsel açıdan tarif etmekte, az gelişmişliğin bir memlekete getireceği felâketleri örnekler yererek, rakamları dile getirerek anlatmaktadırlar. Bugünün Türkiyesinde aydın türk kadını, çocuğu için yarını garantili görmemekte ve çocuğunu "kendisini kurtaran kaptan" zihniyeti içinde yetiştirmek istememekte, istikrarlı ve erdemli ortanın solunda bir politikayı yarının garantisi olarak görmektedir.

Bir ilçe kadın kolu kongresinde, köyden gelen bir temsilci, "Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar" demiş, bir başka delege ise, "CHP devrimcidir. Biz türk kadınları, hamlelerin bize neler getirdiğini, bu hamleler arasında kadın haklarının bize neler verdiğini çok iyi biliriz. Onun için biz daima devrimlerden, hamlelerden yana olacağız" diye konuşmuştur.

TİYATRO

Ankara

Yeni mevsim hazırlıkları

Ankara tiyatroları, bugünlerde, yeni bir mevsime girmeğe hazırlanıyorlar. Özel tiyatrolar, bu konuda, Devlet Tiyatrosundan erken davranmış, meselâ Meydan Sahneleri, perdelerini açmışlardır. Ama, her zamanki gibi, tiyatro hareketlerinin ağırlık noktası Devlet Tiyatrosu olduğu için, çeşitli sahnelerinde hangi oyunlarla yeni mevsime gireceği, haklı **olarak,** merak edilir. Onun için bu hafta, aşağıda, Devlet Tiyatrosu sahnelerine çıkarılacak ilk oyunların bazıları kısaca tanıtılmıştır.

Büyük Tiyatroda

"Büyük Tiyatro yeni mevsime Albert Camus'nün Dostoyevskiden oyunlaştırdığı "Ecinniler'le girecektir. Ahmet Muhip Dranasın dilimize çevirdiği bu oyunu Mahir Canova sahneye koymaktadır. Dekorlarını Refik, kostümlerini de Hâle Eren çizmişlerdir. Başlıca rollerde Saim Alpago, Nihat Aybars, Muammer Esi, Beyhan Hürol, Coşkun Kara, Elçin ve Oytun Şanal, Suat Taşer, Semih Sergen, Macide Tanır ile Işık Yenersu bulunmaktadır.

Aynı sahnede, geçen mevsim sonlarında başlamış olan, Enid **Bag**nold'un "Kireçli Bahçe"si de, nöbetleşe, oynanmıya devam edecektir.

Küçük Tiyatroda

Küçük Tiyatro, geleneğine bağlı kalarak, mevsimi yerli bir oyunla açacaktır:, Cahit Atayın "Kırlangıçlar"!. Asuman Koradın sahneye koyduğu bu oyunun dekorlarıyla kostümlerini Turgut Zaim çizmiştir. Başlıca rolleri Ahmet Evintan, Gökçen Hıdır, Ejder Akışık ve Umran Uzman oynayacaklardır.

Oda Tiyatrosunda

Oda Tiyatrosu, Munis Faik Ozansoyun yazdığı "Medea" tragedyası ile perdesini açacaktır. Bu iki bölümlük manzum tragedyayı Raik Alnıaçık sahneye koymaktadır. Dekorlarını Tarık Levendoğlu, kostümlerini Erkan Kırtunç çizmişlerdir. Başlıca rollerini Gülsen Alnıaçık, Meliha Oroğlu, Zafer Ergin, Yıldırım Önal paylaşmaktadırlar.

Oda Tiyatrosu, antik konulu bu telif tragedyanın yanısıra, Yıldırım Keskinin Jean Tardieu'den çevirmiş olduğu beş küçük oyunu da seyircilerine tanıtacaktır: "Mobilya", "Anahtar Deliği", "Gişe", **"Faust** ile Yorick", "Şatoda Kalabalık".

Oyun : "Ayna"; komedi, 2 bölüm-3 tablo.
Yazan : Cevat Fehmi Başkut.
Tiyatro : Büyük Meydan Sahnesi
Sahneye koyan : Çetin Köroğlu.
Dekor - Kostüm : Tarık Levendoğlu.

Konu : Cevat Fehmi, hemen her oyununda olduğu gibi, sosyal hayatımızın çarpık yönlerine "ayna" tutuyor: Askeri Müzede memur, orta yaşlı, kendi halinde, temiz yürekli bir aile babasının -İsmail Bey- etrafında dolandırıcı bir yeğen, Beatles müsveddesi aylak bir oğlan, ondan geri kalmıyan -ve seviştiği işsiz güçsüz çocuktan gebe kalan- bir kız, kendisiyle rahat etmek, pek imrendiği "lüküs hayat" yaşamak içini evlenmiş -ikinci karısı- görgüsüz bir kenar dilberi... çirkin bir entrikanın ağlarını örüyorlar. İsmail Beye hatırasına sımsıkı bağlı kaldığı, babadan kalma köhne konağı arsa avcılarına -ne tatlılıkla, ne de hiyle ilesattıramayınca, onu yavaş yavaş zehirleyerek maksatlarına ulaşmakta tereddüt etmiyorlar. Ama bu kötü dünyada iyi kişiler de vardır. Sâfil -yarı kaçık- ve İsmail Beye çocuklarından, karısından daha temiz duygularla bağlı bir evlâtlık ile vefalı bir kapı yoldaşı, hele Müzedeki Cebecibaşının herkese içinden geçenleri söyleten "sihirli ayna"sı, onların foyalarını meydana çıkarmıya yetiyor. Yetiyor ama, zavallı İsmail Beyde de artık, bunca kötülüğe dayanacak güç kalmamıştır. Kurtuluşu, zehirli ilâcı bile bile içmekte buluyor.

Oynayanlar : Çetin Köroğlu (İsmail), Erdinç Üstün (Beğciğim Ali), Tümer Özen (Cebecibaşı), Meral Özen (Esma), Tanju Turunç (Hurşit), Emel Çeviren (Alev), Ayla Oranlı (Gülsüm) v.s.

Beğendiğim : Yazarın, özellikle yeni kuşaklarda etkisi görülen, "tatlı bayat" özleminin doğurduğu ahlâk krizine, aile ve toplum yaralarına, aşırılığı içinde gerçekliğini ve "isabet"ini kaybetmeyen bir teşhisle parmak basmış olması. Çetin Köroğlunun, Tümer Özenin, Tanju Turunçun, Emel Çevirenin inandırıcı, Ayla Oranlının ümit verici oyunları ve Erdinç Üstünün başarılı kompozisyonu.

Beğenemediğim: Yazarın, yer yer, kaçınamadığı romantiko - didaktik eda; Müzedeki balmumu heykelleri canlandırmak, onlardan, dünle bugünün hayat şartları, görüşleri ve telâkkileri arasındaki uçurumu göstermek için olduğu kadar vakasını yürütmek için de faydalanmak yolundaki -örnekleri çok görülmüş- çabasının reji yönünden lâyıkiyle değerlendirilememiş olması. İsmail Beyin zehirli ilâcı içtiği sahnede bitmiş olan oyunun lüzumsuz yere uzaması. Başlangıçta önemi olan Müze dekoru gibi küçük rollerin pek silik kalması.

Sonuç : Reji, oyun ve dekor bakımından ilk temsilin, kaçınılması kolay olmıyan, aksaklıklarına rağmen Özündeki hiciv gücü kadar fantastik yönüyle de geniş seyirci topluluklarını etkileyebilecek bir oyun, dram yüklü bir komedi.

Naciye FEVZİ

Ayna"da Çetin Koroğlu
Kabahat aynada mı?

Bizimle istediğiniz gün NewYorka aktarmasız uçabilirsiniz. Roma ve Paris'te bir müddet kalıp vakit geçirmeniz de elinizdedir.

Tereddüt etmeyiniz... New York'a aynı uçakla aktarmasız yegâne servis bizdedir. Öğle üstleri başlıyan uçuşlarımız herkes için en müsait saattedir. Haftada on sefer yapan uçaklarımızdan birini seçerek, aynı günün aksamı New York'a varabilirsiniz.

Aceleniz yoksa... ilave ücret ödemeden arzu ettiğiniz Avrupa şehrinde bir müddet kalabilirsiniz. Seferlerimizden üçü Roma ve Paris üzerinden, yedisi ise Belgrad, Viyana, Münih, Frankfurt ve Londra yolu ile yapılmaktadır.

İşte bir hakikat daha: Pan American, Birleşik Amerika'ya diğer herhangi bir havayolundan fazla sefer yapmaktadır. Bizimle ucunuz. Atlantik aşırı tarifemiz hiçbir zaman bu derece ehven olmamıştır. Yolculuk esnasında mükemmel servisten ve Paris'in meşhur Maxim's lokantasının hazırladığı nefis yemeklerden büyük bir zevk duyacaksınız.

Fazla bilgi için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul: Hilton Methali, Tel: 47 45 30
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel: 12 11 2
İzmir İzmir Palas Oteli, Tel: 32 1 00
Adana : Agba Oteli, Tel: 1501

Dünyanın en tecrübeli havayolu

A. B. D.

Sansüre veda

Hollywood'u saplandığı çıkmazdan kurtarabilmek için, Başkan Johnson'un "akıl hocalığı"ndan, amerikan sinema endüstrisini yönetenlerin kurduğu "Motion Picture Association of America"nın başına getirilen Jack Valenti, ilk hedef olarak Hollywood'un yıllanmış sansür tüzüğünü ele aldığının bildirilişinden (Bk. AKİS, Sayı: 640) birkaç gün sonra bir basın toplantısı yaparak, bu tüzüğün değiştirildiğini açıkladı. Böylelikle, Cizvit papazlarının hazırladıkları ve amerikan sinemasını tam otuzaltı yıldır "düşünce kontrolü" altında tutan tüzük tarihe karışmış olmaktadır. Gerçi sansür tüzüğü bütünüyle kaldırılmış değildir, ancak tüzüğe verilen yeni şekil, zaten bir zamandanberi kimsenin kulak asmadığı bu tüzüğün "zaman sana uymazsa sen zamana uy" kuralınca, sinemacıların isteklerine boyun eğer bir kılığa sokulduğunu göstermektedir. Valenti, basın toplantısında, tüzükteki değişikliğin sebepleri arasında, amerikan filmlerinin sanat kalitesini yükseltmek amacının yer aldığını gizlememiştir Bir yandan Hollywood filmlerinin kalitesi düşerken, öte yandan bu filmlerin maliyetlerinin korkunç bir hızla artışı -yirmi yıl önce Hollywood'da ortalama film gideri 8 milyon lirayken bugün 30 milyon liraya yükselmiştir- amerikan sinema endüstrisini büyük bir endişeye düşürmektedir. Bir zamanlar dünya pazarlarına hâkim olan amerikan sinemasının şimdi kendi iç pazarlarında yabancı filmlerin rekabetiyle karşıkarşıya bulunması bu endişeyi daha da artırmaktadır. Bu rekabeti ancak bir kalite hamlesiyle önlemenin mümkün olabileceğini düşünen Valenti, ilk adım olarak sansür tüzüğünün günün şartlarına uydurulması işini gerçekleştirmiştir. Tabii, sadece sansür tüzüğündeki değişiklik bir kalite düzelmesine yol açamaz. Onun için Valenti, AKİS'in geçen sayısında belirtilen öbür teşebbüslerini de gerçekleştirmek zorundadır.

Yeni bir zihniyet

Yeni tüzüğün en büyük özelliği, Cizvit papazlarının, Musanın "evamir-i aşere"sinden aldıkları ilhamla eski tüzüğe koydukları katı, kesin ve uzun yasaklar listesini belli belirsiz, kısa bir yasak listesi kılığına sokmasıdır. Böylelikle teferruatlı ve kesin sansür tüzüklerine baş örnek olarak gösterilen ünlü "Production Code", zamanın gereklerine uydurulmak üzere yorumlanabilecek kılığa sokulmuştur. Eski sansür tüzüğünde yer alan yasaklardan çoğu, bu arada "ihtiraslı öpüşmeler", "bayağı hisleri tahrik eden davranışlar", "cinsi sapıklık veya bunu akla getirir davranışlar", "çıplaklık" konusundaki yasaklar kaldırılmıştır. Bunun dışında, eski tüzükte yer alan bazı yasaklar yeni tüzükte muhafaza edilmekteyse de, bunlar, yukarıda belirtildiği üzere, her yöne çekilmeğe elverişli on maddede toplanmıştır.

Yeni tüzüğün en önemli değişikliklerinden biri de, Avrupa sansür anlayışına uyularak, bazı tümlerin "büyükler için" şeklinde sınıflandırılmasıdır. Böylelikle, sanat değeri taşıyan, fakat bazı sahnelerinden dolayı küçüklerin görmesi sakıncalı olan filmlerin yasaklanması önlenmiş olmaktadır. Kaldı ki, "büyükler için" kaydını taşıyan bir filmin küçükler tarafından görülmesini Önleyici herhangi bir hüküm yeni tüzükte yer almamaktadır. Bu kayıt sadece ana ve babalar için "uyarıcı" bir rol oynıyacaktır.

Yeni tüzüğü uygulamak için yeni bir sansür tüzüğü kurulu da meydana getirilmiştir. MPAA'nın bütün üyeleri, filmlerinin bu kurulun onayından geçtikten sonra oynatılmasını kabul etmektedirler. Bununla birlikte, MPAA, bu kurulun kararlarına itiraz hakkını elinde tutmaktadır. Gerçekte, MPAA'nın dışında, sansür kurulunun kararlarının uygulanmasını zorunlu kılacak bir başka kurum veya müeyyide zaten mevcut değildir. Nitekim bu açıdan ele alındığı vakit, yeni tüzüğün sadece görünüşü kurtarmak amacıyla kullanılacağı ortaya çıkmaktadır: Bir kere, şimdiye kadar, eski tüzükle çatışan filmlerin hemen hepsi yabancı filmler, ithal filmleriydi. Oysa yeni tüzükte bunlarla ilgili herhangi bir hüküm ,yoktur. İkincisi, gerek yerli, gerek yabancı filmlerin sansür tüzüğüne uymaları için en güçlü müeyyide, Amerikan Sinema Salonları Sahipleri Birliğinin ancak Sansür Kurulunun onayını almış filmlere salonlarını açmalarıydı. Nitekim eski tüzüğün gücü daha çok buna dayanıyordu. Oysa Amerikan Sinema Salonları Sahipleri Birliği, yeni tüzük için böyle bir taahhütte bulunmamışlardır.

Bir yandan yeni tüzüğün eskisine göre çok daha esnek hükümler getirdiği ve çok daha liberal zihniyete dayandığı, öte yandan da sansürün etkili bir şekilde uygulanmasını zorunlu kılacak müeyyidelerin bulunmadığı gözönüne alınırsa, amerikan sinemacılarına çok rahat bir çalışma düzeni sağlıyacaktır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, kalite meselesi, yalnız sansür meselesinin çözümlenmesiyle gerçekleştirilemez. Bundan dolayı, şimdi bütün dikkatler, Jack Valenti'nin atacağı öbür adımlara çevrilmiştir.

Türkiye

"Devlet nüshası"na doğru

Devlet nüshası" yayın alanında, kütüphanecilikte kullanılan bir terimdir ve basılan her eserden belli makamlara verilmesi zorunlu plan yayınları anlatmaktadır. Devlet nüshası, bir ülkenin yazıya, baskıya geçmiş kültür ürünlerinin korunmasını sağlamak amacıyla konmuştur -daha eski çağlarda bunda sansür uygulamanın rol oynadığı da inkâr edilemez. Batı ülkelerinden bazılarında "devlet nüshası" **XVI.** yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bizde ancak 1934 yılında çıkarılan "Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu"yla uygulanmağa başlanmıştır. Bu yüzden de yurdumuzda ilk türk basımevinin kuruluşundan ancak iki yüzyıl sonra basılı kültür ürün-

lerinin derlenmesine geçilebilmiş, bu arada birçok eser, bir daha ele geçmemek üzere kaybolup gitmiştir.

Batıda derleme kanunları çok eski tarihli olduklarından film, plâk, band... gibi yeni buluşlar bunlarda yer almıyordu. Bu yeni buluşlar ortaya çıktığı vakit de resmi makamlar çok şüpheci ve isteksiz davranmışlardı. Bu durum karşısında bunları korumak için birtakım özel kurumlar meydana getirilmişti. Nitekim sinemanın yeni-eski bütün eserlerini toplıyan sinematekler böylelikle ortaya çıkmıştır. Sinematekler bu meseleyi büyük ölçüde başardıklarından, resmi makamlar bunları sadece desteklemekle yetinmiş, ayrıca filmlere bir devlet nüshası uygulamamışlardır. Sinemasını devletleştirmiş ülkelerde ise devlet nüshası kendiliğinden uygulanmıştır.

Kül olan filmler

Yurdumuzda ise bu mesele çok karışık bir yol izlemiştir. 1934 tarihli derleme kanununda filmler yer almamaktaydı. Daha sonra bu konuda bu kanunda herhangi bir değişiklik de yapılmamıştır. Sinemateğe gelince, o da yurdumuzda ancak geçen yıl kurulabilmiştir. Ne bu sinemateğin bugünkü imkânları, ne de bugünkü sinemacıların zihniyeti bu meselenin yakın bir gelecekte çözümlenmesi umudunu vermektedir. Oysa sayısı her yıl korkunç bir hızla artan filmlerin korunması, bu konuda bir an önce tedbir alınmasını gerektirmektedir. Nitekim böyle bir tedbir alınmamasının acı sonucu bundan yedi yıl önce görülmüştür: Türk sinemasının başlangıcından bugüne kadar meydana gelen filmlerden çoğu, yabancı filmler ve boş filmlerle birlikte İstanbul Belediyesinin film deposu yangınında kül olup gitmiştir. İşin en ilgi çekici yönü, devlet nüshasının ne kadar yararlı olduğu yine bu vesileyle ortaya çıkmıştır: Bu yangında kül olan filmlerden bugün mevcut olanlar, ancak 1941 ile 1949 arasında o zamanki Basın ve Yayın Umum Müdürlüğünün film sansürü yapabilmesi için teşkilât kanununa filmler için konulan "devlet nüshası" hükmüyle toplananlar olmuştur. Ne yazık ki, bu hüküm sonradan teşkilât kanunundan çıkarılmıştır.

İki teşebbüs

Şimdi filmler ve plâklar için de devlet nüshası uygulanması, yeni bir Derleme Kanunu çıkarılması amacıyla yapılan iki teşebbüste yer almaktadır. Bu tasarılardan biri Meclise sunulmuştur, öbürü hazırlanmaktadır. Bu ikinci tasarıyı hazırlıyanlar, böyle bir derlemenin zorunlu sonucu olan sinematek ile fonotek meselesinin de bir an önce çözümlenmesi gerekliliğini duyarak, ayrıca hazırlanmakta olan yeni Milli Kütüphane Kanunu tasarısına, bu kütüphaneye bağlı sinematek ve fonotek kurulmasını da eklemişlerdir.

İdare

Sporseverlere saygı

Geçtiğimiz haftanın ortalarında bir gece, 19 Mayıs stadının giriş kapısının önü görülmeye değerdi. Değil taşıt araçlarının geçmesi, insanlar bile stadın dış kapılarından içeri güçlükle sokulabiliyorlardı. İlgililer, seyircilerin maçlara rağbetini sağlamak maksadiyle yeni bir yola başvurmuşlardı: Gişelerde bayanlar çalışacaklardı, stadda anonsları bir bayan spiker yapacaktı. Böylece sporseverler, bundan sonra maçlara daha çok ilgi duyacak, stadın tribünleri dolup taşacaktı! Nitekim o gece gişelerde bayanlar çalışıyorlardı. Gişelerde ter döküp, buradan güçlükle kurtulanlar, ikinci bir engeli aşmak üzere kapıların önüne gelip dikiliyorlar, burada da saatlerce bekledikten sonra stadın turnikelerinden içeri kan-ter içinde geçebiliyorlardı.

19 Mayıs stadında ilk defa Cumhurbaşkanlığı Kupası maçı oynanıyor, bu büyük finalin iki takımını da Galatasaray ile Beşiktaş teşkil ediyordu. Bundan sonra her yıl bu kupa maçı tekrarlanacak, Türkiye Birinci Lig Şampiyonu ile Türkiye Kupası galibi karşıkarşıya geleceklerdi.

İşte, bu iki takımı seyretmek üzere stad turnikelerinde ecel teri dökerek içeri girenleri bir üçüncü konu düşündürüyordu: Yer bulmak! Maraton tribünlerinde merdivenli turnikelerden girmeye zorlanan seyirciler, tribünler dolunca aşağılara inemez hale gelmişler, kapı ağızlarında itişip kakışmalar, tatsız olaylar cereyan etmeğe başlamıştı. Halbuki aşağıda bir alt kapı açılmak suretiyle, seyircilerin maraton tribününde alt sıralara rahatlıkla girmeleri sağlanmış olurdu. İlgililer, halka kolaylık sağlayacak bu hizmetten, nedense, kendilerini uzak tutmuşlardı. Oysa bileti 15 liraya satılan 19 Mayıs stadının kapalı tribününde, sporseverlere bir yerde saygısızlık olarak kabul edilebilecek, böylesi davranışlardan ilgililerin dikkatle sakınmaları gerekirdi. Bilindiği- gibi Avrupada, hattâ İstanbulda stadların en mütena yerleri numaralanır ve biletleri numaralı olarak satışa çıkarılır. Zira, en pahalı ücreti ödeyerek bu yerlere girenler, bunun karşılığında rahatça maçı seyretmek isterler. Bu, onların en tabiî haklarıdır.

Stadyum gişesi önünde bilet kuyruğu
Paralı eziyet

19 Mayıs stadında kapalı tribün bugün numaralanmış halde hazır beklemektedir. Yapılacak iş, bundan böyle plânlayıp, kapalı tribün biletlerini numaralı olarak satışa çıkarmaktır. Fakat her nedense bu, bir türlü yapılmamaktadır. Halk, stada en yüksek ücreti ödeyerek girmekte, sıkıntı içinde ve merdivenler üzerinde maçı seyretmekte, geldiğine bin pişman, staddan ayrılmaktadır. Bunun halka eziyet olduğunu söylemeğe lüzum yoktur.

Çok para kazanma hırsı

Stadın en mutena, en yüksek giriş ücreti ödenen yerinin biletlerinin numaralı olmayışının tek nedeni vardır ki o da, daha fazla seyirci almak ve çok para kazanmaktır. Onun içindir ki stad gişelerine binlerle bilet sürülmektedir. Buna, serbest giriş kartı taşıyanlar, bütün sezon turnikelerden ücret ödemeden geçen davetiydiler, eş-dost da katılacak olursa, numaralı bilet satılmayışının nedenleri kendiliğinden su yüzüne çıkar. Bedavacılar, erken saatlerde gelip, kapalı tribünlerin en güzel yerlerine çöreklenmektedirler. Öte yandan, biletle gelenler, ayakta, sütun diplerinde, merdiven başlarında, maç seyredeceğim diye ecel teri dökmektedirler. Bunun idarecilikle en küçük bir ilişkisi bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

Cumhurbaşkanlığı Kupası maçını izleyenler, daha doğrusu, kapalı tribünden maçı izlemek niyetiyle oraya gelenler hep, neden numaralı bilet satılmadığını, halka neden eziyet edildiğini birbirlerine sorup dururlarken, halkın çektiği eziyetten habersiz bulunan ilgililer, maç sonunda masaların üzerine yığılan para tomarlarını istif etmekle meşguldüler. O gece, 33 bin 583 bilet satılmıştı ve bunun karşılığında sporseverlerden alman para 242 bin 695 liraydı. Bir yanda, paraları ile işkenceye katlanan sporseverler, öbür yanda paradan başka bir düşüncesi olmayan ilgililer...

Türk sporunda nurlu gelecekten, büyük kalkınmadan söz eden yöneticilerin vurdumduymazlığına üzülmemek mümkün müdür?